

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékban* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

A dolog summája.

IV.

Tovább bonczolgatva a kérdést s mérlegelve annak jelentőségét, határozottan kárhöz-tatok minden olyan belmissiót, mely a magyar kálvinista nép hagyományos honszerelmét akár történelmi vonatkozásaiban, akár magasztos céljaiban csak távolról is gyöngédtelenül érinti s a hazaszeretet erényének több, mint 1000 esztendő oltárán magasan lobogó lángokat önfeledetten oltogatja csak azért, mert a Krisztus mondotta, hogy „az ő országa nem e világból való.“

Tudva van, hogy épen ez a kérdés volt az, mely Budapest és Debreczen között az elvek tusáját a legutóbbi időkben személyes térre sodorta át s egy meggondolatlan kirohanás folytán annyi keserű félreértésre okul szolgált. Pedig — főként a belmissió lelkes barátainak, a kik tudniillik azzal, mint elméleti tudomány-nal is kétségtelenül foglalkoznak — tudniok kellett volna azt, hogy a belmissió ellen ez a vád *legelőször* nem a „Debreczeni Prot. Lap“ hasábjain, nem is a Ferenczy Gyula és Baczoni Lajos tollából hangzott el, hanem hogy egyebeket elhallgassak, Németországban *Diesternveg* már az 50-es évek elején épen azért szegült ellene a belmissiónak, mert tapasztalata szerint a belmissió elszíntelenítette a nemzeti érzést s valami universalis jellegű „ubi bene, ibi patria“-féle — sajnos, ma már nálunk sem épen szokatlan — világpolgári aspiratiók békóiba verte a lüktetni kezdő német öntudatot. Volt ugyan neki ezenkívül még két más oka is, melyeket a nagy paedagogus „A belmissió“-ról kiadott (1852) híres emlékiratában nagy apparátussal írott körül s a melyekre bár röviden, hátrább én is reflektálni kívánok: de itt — a történelmi

igazság szempontjából ezt is felemlítvén — legyen elég a hazafiuság kérdésénél megállanunk s arra nézve néhány futó észrevételt koczkatatnunk.

Én a fanatikus embernél veszedelmesebb nárcziót nem ismerek. Mert a vallásos eszelősség egy neme a paralisis progressivának. S ha volt eset rá, hogy a legnagyobb kártyás végre megtébolyodván, magát folyvást „makkhetesnek“ képzelte s a „makkasztól“ való rettenetes félelmében magát halálra gyötörte: ugy csak természetesnek kell találnunk azt is, ha a rajongó lelkében egyfelől a család és a vérség, másfelől a haza és nemzetiség fogalmai egy túltengő vallásos rögeszme nyomása alatt végre is össze-zavarodnak, vagy egészen elmosódnak.

Szomorú jelenségek minden vallásban; de kétszeresen az a kálvinizmusban, mely „par excellence“ a józan ész vallása volna s a köznépet tekintve, soraiba hazánk legértelmesebb s már külső megjelenésével is imponáló fiait sorozta. Ha talpon nem állunk, ennek a szép felekezeti karakterisztikumunknak a tulzasok könnyen beharangozhatnak. Nem én mondom — bár e tekintetben nekem is megdöbbenő tapasztalataim vannak — hanem egy férfi, ki p. o. az alföldi nazarénizmust és baptizmust *társadalmi szempontból* tanulmányozza, Ujlaki Antal írja, hogy az afajta agylágyulásban szenvedő rajongók egy és ugyanazon pillanatban lesznek ellenségeivé mind az egyháznak, mind a hazának, mind a társadalomnak. Bizonyos fokú spiritizmus vesz rajtok erőt, mely köz-tudomásulag azért veszedelmes, mert a ki egyszer hive lett, az a legbékésebb hajlamú emberből is azonnal kegyetlen iquisitorrá lesz s lángoló szenvedélyvel gyűlöl mindenkit, a ki nem úgy gondolkozik, mint ő. Ő pedig folyvást csak a siron túli hazával tépelődik; fent a fellegekben

jár s bosszantja az, ki a földön is hazát emleget.

Pedig a Teremtő csakugyan két hazát adott nekünk; egyiket a földön, másikat az egekben. Szerveinket, érzelmeinknek s összes tehetségeinket is úgy osztotta meg, hogy azokat e két haza számára értékesítsük. A mint elítéljük annal fogva azt, ki csak a földi érdekeknek él, épen úgy sajnálkozunk kell azon, ki ember létére, mint a Madács Ádámja, ki akarja rugni lábai alól a földet, hogy élve az angyalok spharájába emelkedjék. Az efféle jelenség mindig a lelki és testi erők szükséges egyensúlyának a megzavarodását árulta el s tulhajtott, de erkölcsi tekintetben értéktelen fanatikus önmehtagadásra vezetett (Ascetismus). Az ilyen embernek az ország szintén nem e világból való s nincs ugyan feljegyezve, de én rendületlenül hiszem, hogy valamiképen Thébei Pálnak, vagy Remete Antalnak tökéletesen mindegy lett volna, akár a Hortobágyon, akár köves Arábiában vizeklik: úgy korunk protestáns fakirjait is elvihedd avagy az „Ezeregy Éjszakák“ kigyóbarlangjába is, soha sem fognak azok a haza után csak egyetlen egyszer is sóhajtani s nem fogják megérteni azt, hogy „Leonidas csak egy Spártáért, Regulus csak egy Rómáért, Zrinyi csak egy Magyarországért halhatott meg“ (Kölcese). Miért? Mert az ő országok nem e világból való!

Azért ilyen időkben nagyon vigyázni kell hiveink lelkére s szigorúan szem előtt tartani a mit Pál apostol a korinthusbelieknek írott: *„tejnek italával tápláltalak titeket és nem kemény eledellel; mert azt még nem szenvedhetitek vala el.“* És én soha nem felejtettem el, hogy midőn második lelkész-képességi vizsgánkat Debreczenben letéve, boldopult püspökünk a szelid lelkű Révész Bálint előtt testületileg megjelentünk, ez a finom érzékű férfi az én üdvözlő beszédemre épen ezt az igazságot fejtegette s kötötte szivünkre.

Mindezt pedig azért mondom el, mert nem egyszer volt már alkalmam cikkekkel olvasni, melyekben figyelmünk, bár megengedem: jó akarattal, egyenesen a közöttünk élőkódő szektáriusok belmissiójára volt felhíva. A tanácsot azonban szépen megköszönöm, de el nem fogadhatom. Hiszen a fülbegyónás is igen üdvös belmissiónak bizonyult, de azért ki kérne belőle!? Ellenkezőleg: üldöznünk kell az efféle belmissiót, mely csak lelki betegeket és honáruolókat nevel. Én az életből beszélek s az az élet sok elméleti bölcseséget meghazudtol. Ismerem jól az effajta szerencsétlen élőhalottakat is s tudom felőlők azt, hogy a nem nekik való kemény eledelkülönös adagolása folytán egész agyrendszerök

meghibbant s immár oda jutottak, hogy a testnek és a földi életnek legártatlanabb sőt legszükségesebb jogait sem ismerik el. P. o. valahol megtudták azt, hogy Plinius feljegyzése szerint a Krisztust nevetni soha senki nem látta. No hát ők sem nevetnek; tréfát ajkokról el nem szalasztanak, mert hiszen megiratott, hogy jobb a halottasházhoz menni, hogy nem mint a lakodalmas házhoz. Az ilyen embernek hát nem arra van szüksége, hogy szivét és fejét még jobban teletömjük a biblia egyes mondataival, hanem sokkal inkább arra, hogy megértessük vele, hogy a földi élet is szép ám s annak tiszta örömeit élvezni szabad is, kell is.

Különben, hogy a vallásos rajongás, milyen természetesen vezet át a hazafias érzelmek lábballapítására, azt a következőkkel bizonyítom: Az ilyen betegségben levő ember erre a világra nézve egészen meg lévén halva, első sorban is érzéketlen a családi és vérségi viszony lelegelelenebb nyilvánulásai iránt is. Örülni nem tud; halottait meg nem siratja. „Csak test szerint vagyunk testvérek“ (mondá egykor előttem egy ilyen rajongó az ő testvérbátyjának), „a test pedig nem használ semmit.“ „Ez itt az én igazi testvérem, (mutatott rá egy idegen csavargóra) „mert ezzel egy lélek táplál bennünket“ Nos? ha elbutult már a családi és vérségi összeköttetések iránt, hol keresnél annál valódi honszerelmet!? Maga a haza előtte egy nagy hazugság, mert „egy akolnak és egy pásztornak kell lennie“ s vétkezik az, a ki e nagy czél valósulásának útjába áll.

Ime, — hazafiui szempontból — ilyen annak a belmissiónak az eredménye, mely két szót se tud szólni a nélkül, hogy az egyik a biblia szava ne legyen. Kovásszá vált az egész tézta s meg van romolva, holott csak erjedésnek kellett volna indulnia. Hiszen, ha mindnyájan tiszta fejű és lelkű emberek volnánk! De mikor általános értelmiségünk daczára is annyi közöttünk az együgyü, kinek a fapénzt is bátran a kezébe adhatod! . . . . .

Diesterveg jól judta ezt s látta, hogy a pietistikus színezetű belmissió mennyi kárt okozhat főleg hazafiui szempontból, ezért szegült annak ellene. S mikor egy alkalommal mi is azt voltunk kénytelenek olvasni, hogy valaki a hazát közöttünk is „mellékes dolognak“ deklarálta: bizony . . . bizony szivünkhöz kaptunk s ma is kötelezve érezzük magunkat minden *ilyen* belmissió ellen tiltakozni.

De hogy a történeti kép teljes legyen, felémítettem, miszerint ellene volt Diesterweg a belmissiónak *erkölcsi* szempontból is. Milyen tapasztalatok szolgáltattak neki erre okot? nem

fejtegetem. Arra azonban szükségesnek tartom a figyelmet felhívni, hogy a belmissió némely nyilvánulásai ellen e szempontból is vagyion valami kifogásunk. Mert ha valóban nevelni és „építeni“ akarunk, főleg az ifjabb nemzedékről lévén szó, jó lesz azt a bizonyos „modust“ és „fines“-eket szigorúan és már csak a jó izlés kedvéért is szem elől nem téveszteni. Nem még az úgynevezett bibliai történetek s valláserkölcsi igazságok okos megválogatásában s tapintatos feltalálásában is. Mert ha p. o. szánk folytonosan a paráznaság ellen mennydörög s csufnálcsufabb példákkal azt bizonyítgatjuk, hogy ez a bűn a mai társadalomban mennyire el van harapódzva: eltekintve attól, hogy valami kis igazság mégis csak van abban a régi pogány példabeszédben: „quod facere turpe est, dicere honestum ne puta“! a tiltott gyümölcs után való sóvárgás vágyát igen könnyen még az olyan gyermekben és ifju emberben is felébreszthetjük, a kinek gondolatában az efféle ocsmányságok még eddig meg sem fordultak. Különösen meg kell rágnunk a szavakat, de még a betűket is jól, ha ilyen dolgokról sajtó alá s a célból irunk, hogy az az ifjuság olvasmánya legyen.

Egy hirneves svéd doktor, a lundi egyetem tanára, a ki ezzel a kérdéssel nemcsak hygienikus de ethikai szempontból is behatóan foglalkozott s a kinek józan és komoly felfogásáról fényesebb tanubizonyosságot semmi sem tehet, mint az a tény, hogy idevágó felolvasásai, — alig 10 esztendő alatt — a világ majdnem minden nagyobb nemzetének a nyelvére lefordítottak s az én birtokomban is a 9-ik német kiadás van.* *Ribbing* a példáknek és tényeknek hosszú sorozatával bizonyítgatja, hogy az irodalomnak az ifju nemzedék sexualis ösztöneinek a felköltésére mily roppant és káros hatása van sokszor még akkor is, ha az író a legbecsületesebb szándék vezeti. S az úgynevezett „decadens“ írók legnagyobb bűne épen az, hogy ezzel az élettani, helyesebben: zomatologiai nehézségekkel számot nem vetnek s így aztán rombolnak ott is, a hol talán „építeni“ akarnának.

Én a gyermekem előtt paráznaságról s más efféle fajtalanságról beszélni soha senkinek meg nem engedném; nem még akkor sem, ha valaki p. o. a bibliából a Salamon viselt dolgait akarná feszegetni. A ki valaha gyermekekkel foglalkozott s ismeri azoknak tudvágyát, az tudni fogja, hogy miért nem . . . !? Itt csak annyit jegyzek meg, hogy nekem még legény koromban

is a szemem sült volna ki, ha jó öreg szülőim ilyen dolgot valaha előttem még csak fel is hoztak volna. S ismerek felnőtt, teljesen intelligens s ma már minden tekintetben kifogástalan életű sőt erős vallásos érzületű s az egyház mezején köztevékenységű embert, ki nőtelen kori kihágásait maga előtt egyenesen az ótestamentumi példákkal igazolta s roppant lelki harczaiba került, míg tisztább álláspontra fel-emelkedhetett. Jó barátom nekem ez a férfiú s egyik komoly jellegű bizalmas beszélgetésünk folyamán maga tette előttem ezt a vallomást. Nyilvánvaló az is, hogy a tiszántúli egyházkerület tantervébe a Bibliai Történetek tanítására nézve nemcsak úgy incidentaliter vétetett be a többek között ez a passus is: „a történetek kiválasztásában ügyelünk arra, hogy minden, miben erkölcstelenség, bűn, erőszak fordul elé, — a mi borzalmas, elijesztő s rettentő lehet, — el legyen kerülve.“

Az a belmissió, mely ezeket a felette bölcs szempontokat nem méltatja (láttunk már erre példát nálunk is!) hanem cynikus naturalismussal megtapodja: nekem ugyan nem kell, sőt azt, ha rajtam állana, be is tiltanám.

Erről a dolgról különben hátrább akartam szólani, mikor majd a traktatusok és valláserkölcsi népies iratok terjesztésére kerül a sor; de mert Diesterweget említettem fel s az ő belmissió ellenes magatartásának egyik oka épen ez volt: elmondottam a magam nézetét én is ezen a helyen.

Hogy ez a férfiú még a *szabad vizsgálódás* nevében is megtámadta a belmissiót: az reánk csak annyiban tartozik, a mennyiben itt-ott már nálunk is ütögeti fejét az a reakció, melynek bibliotékája felé széles e világon mindenütt az „Index liborum prohibitorum“ czimirat szegezett fel. És mégis vannak Pilátusok, a kik ezt a szép elvet épen velünk szemben akarják megvédeni . . . ! Ne tréfáljanok édes uraim! Bagoly csufolja a verebet, hogy nagy fejű . . . ! Engem modernizmussal, rationalismussal még az ellenségem sem vádolhat. Hú voltam, vagyok és maradok ahoz a józan konservatív irányhoz, melyet 300 esztendő óta Magyarországon főként és állandóan Debreczen képviselt. De a gondolatok szabadságát békóba verni bűnnek tartanám s ha az efféle merénylet számban menő kísérletnek „megállj“-t nem kiáltanánk; magának a protestantismussal a létjogát vonnánk kétségbe. (a minthogy ezt a 17-ik században az ország nádora Gróf Esterházy Miklós, Nádasdi Ferencz Grófhhoz intézett „Értekező Levelében“, — kiadta Toldy Ferencz. Pest 1851-ben — tényleg

* „Die sexuelle Hygiene und ihre ethischen Konsequenzen.“

meg is tette) Hadd birkózzék, hadd viaskodjék az ész, a lélek; az ilyen küzdelem csak a hazugságot seprí el, de az igazságot meg-
azéleozza.

Püspökladány, 1897. junius hó.

Eröss Lajos,
ev. ref. lelkész.

Szász Gerő lemondása.

Zavaros hírek szállanak a kincses Kolozsvár felől.

Az erdélyi Prot. Lap egy rejtelmes hivatalos okmányt közöl, mely nem kevesebbről értesíti a világot, mint arról, hogy *Szász Gerő*, az erdélyi egyházkerület közjegyzője, a kolozsvári egyházmegye esperese, a püspöki hivatal varományosa, e méltóságairól lemondott.

A lemondás okát nem mondja meg világosan a hivatolt kömmüniké-irat, de sejteti a sorok közt és az nem lehet más, mint az, hogy *Szász Gerő* nem helyesli a kolozsvári fakultás tanárai által követett theologiai irányt és a mi ezzel összefügg: nem akarja szó nélkül zsebre tenni azon méltatlanságokat és tisztességtelenségeket, melyeket irányában és a kolozsvári egyház és az erdélyi kerület irányában ezek a századvégi szentek ország-világ szemé láttára elkövetnek.

Magunk is teljesen ebben a nézetben vagyunk s teljes rokonszenvünket fejezzük ki itt is *Szász Gerő* iránt, ki egyenes fellépésével egyházunk eme lappangó kérdését, döntés elé állította. Vagy-vagy! Valljunk szint valahára s lássuk, ki hű itt még a régi ősi magyar református egyházhoz s ki az álcázott methodista s baptista szent?

Azonban, ha csak helyeselni tudjuk is a *Szász Gerő* fellépését, azt is elismeréssel kell kiemelni, hogy lemondását az *igazgató tanács nem fogadta el*. Nem is fogadhatta.

Szűken vagyunk oszlopos, érdemes, tehetős, kipróbált férfiakban és egy ilyen embert egyszerűen félreállítani nem lehet és nem is szabad.

Azután meg tulajdonképen *Szász Gerő* a kolozsvári egyház és a püspök becsületét is védte és az erdélyi kerület tisztességét és hírnevét azok ellen, a kik tanítás helyett és mellett pletykákkal, emberszólással, békebontással és rajongással foglalkoznak.

Ezeknek az elemeknek nincs is helye a fakultáson. Más munkatért kell nekik kijelölni.

Azt állítják magukról, hogy megváltók, s tele vannak ezer nagy eszmével és még több jó szándékkal. Mi csak azt látjuk, hogy eszméik kiforratlanok és jó szándékaik kivihetetlenek,

s ők maguk elfogultak, a kik mást hisznek és mást tanítanak és mást tesznek, mint a mit a magyar református egyház hiszen, mint a mit a mi confessióink tudnak, mint a mit a mívelt, egyszerű magyar emberek tesznek.

Az iskola nem alkalmas arra, hogy e hóbortokat megszüntesse az éretlensége, tudományá érlelje s a zavart eszméket leszűrje.

Ezt csak az élet teheti egyedül s a gyakorlati lelkészi pálya.

Itt hát munkatért az evangelistáknak minél előbb s mind a két fél érdekében!

Ugy tudjuk, hogy Erdélyben sok egyházak állnak üresen és sok elhagyott lelkek várnak őriző pásztorokra és apostolokra. Azokra, a kik most egyáltalán nincsenek helyükön, itt még hivatás vár. És ide kell hát hívni őket minél előbb.

Ezzel az elégtétellel még tartozik az erdélyi egyházkerület mind *Szász Gerő*nek, mind a kompromittált kolozsvári fakultásnak, mind saját magának, mind a fakultás illető tanárainak.

Csak ennyi hiányát találtuk az erdélyi igazgató tanács levelének.

Ferencsy Gyula.

TANÜGY.

A határozók rendszere középiskolai magyar nyelvtanításunkban.

III.

Mindenekelőtt ki kell jelentenünk, hogy valamennyi tárgyalás alatt levő nyelvtan szerzője megegyezik egymással abban, hogy a kérdéses mondatrész az állítmányra vonatkozik. Egyedül Torkos László nyelvtana említi meg, hogy határozó mondatrész nemcsak az állítmányhoz, hanem más, igével kifejezett mondatrészhez is tartozhatik. Az állítmányt természetesen mindenik nyelvtan grammatikai értelemben veszi s eszébe sem jut egyiknek sem az a felfogás, a melyet Kicska Emil a hangsúly alapján a *Nyelvőr* legutóbbi füzeteiben fejteget.

A másik közös vonása az összes nyelvtanoknak az, hogy a határozó mondatrész tárgyalásában valamennyi a *határozó mondatrész alapjául szolgáló névszó jelentéséből indul ki*.

És épen ez a második szempont az, a mi a határozatlanságnak, rendszertelenségnek oly tág kaput nyitott. A névszók ugyanis annyiféle dolgot jelentenek, a hányan vannak, minthogy minden egyes névszó valamely érzéki, vagy gondolati dolognak a neve. Ezen az alapon a határozó mondatrésznek is annyifélének kellene lenni, a hányféle jelentésű névszó van. Ez pedig egyenesen képtelenség és biztos áttekintést, rendszeres csoportosítást nem eredményezhet még akkor sem, ha a határozókat a névszók bizonyos kategóriái szerint osztályozzuk is.

Jól érzik ezt a kiegészítő nyelvtanok szerzői s mert a határozók így előállható nagy számát paedagogiai abszurdumnak tekintik, két nagy csoportra osztják az állítmány bővítményeit: kiegészítőkre és határozókra.

Határozóknak csak azokat a mondatrészeket nevezik, a melyekből a hely, idő, mód, ok és cél jelentést világosan kiérezzük; a többiek pedig, melyeket ezen kategóriák valamelyikébe az alapszó jelentése alapján besorolni nem tudnak, közös névvel kiegészítőknak mondják. Így aztán a kiegészítők csoportjába jutnak olyan mondatrészek is, melyek a határozókkal ugyanazon módon vannak alkotva, de alapzatuk valamely elvontabb természetű névszó.

Hogy ez eljárásnak csupán kétes didaktikai értéke van, az újabb grammatikai felfogás embere előtt nem szorúl bizonyításra és sokan, mint túlhaladott álláspontot, nem is méltatják figyelemre. Pedig ez irány középiskolai oktatásunkban még ma is meglehetősen erős lábbon áll s vannak képviselői, kik a kiegészítők tudományos alapját is vitatják.

Czélomnak is megfelel, de bizonyára egyébként is tanulságos lesz sokak előtt, ha e fejtegetések körébe beillesztem egy épen idevágó vitának a rövid historikumát.

1892-ben jelent meg Maklári Pap Miklós sárospataki gymn. tanárnak egy népiskolai magyar nyelvtana. E nyelvtant a többek között e sorok írója is ismertette a Sárospataki Lapok 1894. 8—10. számában, elítélve az ósdi kiegészítő theoríának egészen a Király Pál nyelvtana szerint való alkalmazását, s ajánlva helyette a Simonyi-féle határozó rendszernek némi módosított alakját. Maklári a Sárospataki Lapok ugyanazon évfolyamában bírálóinak észrevételeire reflektálva, védelmébe veszi a kiegészítőt, s a határozós nyelvtanok határozatlanságát mutogatva tudományos alapot követel annak. Ez az apologia sok tekintetben érdekes. Teljes világot vet a kiegészítő rendszerre; bebizonyítja annak tarthatatlanságát s kétes didaktikai értékét; egyszersmind fényes bizonyosság arra is, hogy a kiegészítő rendszer hívei sokkal erősebb alapon állóknak hiszik magukat, mintsem őket egyszerűen negligálni lehetne. Ez apologiára akkor nem választam; a választ megadom most, igyekezvén megállapítani ezzel kapcsolatban a kiegészítőnek tudományos és didaktikai értékét.

„Azokat a kiegészítőket — írja Maklári a S. L. 1894. aug. 27. sz.-ban — csak olyan gyatra ellenfélnek tartják s kicsinylésökben szeretnék elhithetni magukkal is, másokkal is, hogy azok létezési oka nem is mondatban gyökerezik, hanem csupán az egyéni szeszély kényelmességéből éledgelnek. Pedig tudniok kellene, hogy van ám azoknak tisztességes multjok s látniok kellene, hogy még ma is éreznek erőt az életre, miként én beismerem, hogy a határozók, ezek a hetyke legények, mindig jobban-jobban szorongatják s valószínű, hogy az ősi házból lassanként végkép kiszorítják.“ „Vajjon mi hát a kiegészítőknak létevétele? Szerény rövidséggel el fogom mondani, ha ez az egyszerűség a határozós elfogultság előtt csakugyan olyan misztikus és érthetetlen. A kiegészítő a vonzaton alapszik.

Azt mondja a határozós atyamester, Simonyi: „Minden nyelvben nagy számmal vannak állandó kapcsolatok, a melyek szokásszerűleg ismétlődnek, a mennyiben a nyelv szokás bizonyos igéket rendszerint bizonyos nemű határozóval (régiesen: bizonyos ragos szókkal) kapcsol össze. Az ilyen állandó határozókat (értsd régiesen: ragos neveket) nevezték magyar nyelvtanaink hosszú ideig vonzatoknak. Nem volna kifogásunk e kifejezés ellen, ha nem fűződött volna hozzá az a felfogás, mely szerint „szóvonzatban egyik szó azon hatással van a másikra, minélfogva ez valamely ragot felvenni kénytelen.“ Ezt szorosán véve csak némely megmerevedett,

formulaszerű szólásokról mondhatjuk . . . mégis számos kifejezést nagy következetességgel szerkeszt a nyelv mindig egy és ugyanazon raggal vagy névutóval; annyira, hogy pl. rokonértelmű kifejezések közül egyiket állandóan az egyik, a másikat a másik viszonyzóval kötjük össze.“ (A magyar nyelv. II. köt. 321, 322, 325-ik l.)

Ime, ezeket az állandó kapcsolatokat vagy vonzatokat nevezték régen általában kiegészítőknak s nevezi még ma is több approbált és nem approbált tankönyv. (Itt idézi a fentebb ismertett kiegészítő nyelvtanok idevonatkozó definícióit.) Említhetnék még több író is kiegészítővel . . . de mindezek csak azt bizonyítanak, hogy: 1-ször a kiegészítő régi, általános használatú, 2-ször tehát nem egy szerző „sajátossága“, nem is egy szerző „kedvence“ akármelyik alakjában használom is, 3-ször „homályos, érthetetlen, misztikus“ sem lehet, hanem talán érthető és okos dolog, ha oly sokan használták és ma is jónak tartják; 4-szer tudományos alapja is megvan a vonzat törvényében vagyis mondatbeli kapcsolata szerint.“ De mert a határozók mellett elfogultak ezt a mondatbeli kapcsolatot nem akarják megérteni, itt látják azt az érthetetlen miszticizmust: nézzük meg ezt a vonzást tüzetesebben is. A példák legjobban világosítanak.

A kegyesek imádják *Istent*.

A földműves szántja *a földet*.

A tárgyragos nevek az állítmány értelmét kiegészítik, tehát *kiegészítők*; felelünk velök a *ki? mit?* kérdésre (1-ső szabály). Targyragos nevet vonzanak a kiható (verba transitiva) és kiható értelemben használt benmaradó jelentésű (verba intransitiva) igék. Tanulja a leckét, veri a dobát, járja a táncot. Minthogy ezek az állítmányok tárgyát jelölik ki, én ezeket „egyenest gondolkodással“ *tárgyaknak* neveztem. Természetesebb és helyesebb is s vele hódoltam az újításnak. De van sok *ige* és *névszó*, melyek rendszerint bizonyos meghatározott névragos vagy névutós nevet vesznek vagy vonzanak maguk mellé.

Ily állandó vagy szokásos kapcsolatok pl. a következők:

Itt felsorol egy sereg példát az u. n. állandó határozókra s aztán így folytatja:

Azt hiszem, hogy ilyen mondatokban az *ige* és név közötti értelmi szoros összeköttetést mindenki érzi: azt hiszem, azt is bárki megengedi, hogy ezek állandó, vagy szokásos kapcsolatok. Megengedem, hogy nem merev, változhatatlan, kényszerült kapcsolatok, hanem „az ige alkotmányos uralkodó“ lévén, — néha a ragos név is cserélődik; de azért az értelmi kapcsolat is megvan, a mondatbeli viszony nem változik a vonzat megváltozásával. Hiszen a ragokkal a nyelv sokszor bánik cserélgetve . . . A kérdés mindig ez: kiben? miben? — kiből? miből? — kiért vagy helyett? ki iránt? mi iránt? kiről? miről? — Mi hát a mondatbeli viszony? Ezek a vonzatok vagy az ilyen névragos vagy névutós nevek az állítmány értelmét teljesebbé teszik, kiegészítik; tehát kiegészítők (2-ik szabály). Felismerésök könnyű, mert nem felelhetünk velök: hol, hová, honnan stb. határozói kérdésekre, tehát sem helyet, sem időt, sem módot, sem okot nem határoznak meg. Én azonban Simonyival tartok s azt mondom, hogy: *kinál* igének *tárgya* a *császárkörtéből*, *szalonnából*, *bizom*-nak *tárgya* *Istenben*, *figyel*-nek *tárgya* a *tanítóra* vagy *előadásra*, *mersz*-nek eszköze, tehát *tárgya* a *késsel* s nem határozója stb.; vagyis a fenti vonatkozásokban épen olyan tárgyi kapcsolat van, mint a *szánt* ige és *földet* *tárgya* között, azért neveztem én az ily ragos és névutós neveket

„egyenes gondolkozással“ tárgyi kiegészítőknél, majd — az Irodalmi Kör óhajására! — egyszerűen *kiegészítőknél*.

A „*tárgyi*“ jelzővel megjelöltem a helyragos nevek tárgyi mivoltát, a tárgyragos névvel való rokonságát, a „*kiegészítő*“-vel a tárgyragos névtől, mint egyetlen, szoros értelemben vett tárgytól való megkülönböztetéseket. A *tárgyi kiegészítő* tehát ennyit mond: az állítmány értelmét mint tárgy egészíti ki, teszi teljesebbé. Az ellen nem lehet szólanom, hogy ha tárgy, legyen mind tárgy; mert ez így logikus; de az én gondolkozásom azt érzi, hogy az a tárgyragozás, az a tárgyrag megköveteli, hogy szoroson csak egy tárgy legyen; azok a helyragos tárgyak legyenek tőle megkülönböztetve. Az általános tárgy névvel úgy tennék, mint az az új nyelvtanító, a ki minden ban, ben stb. helyragos nevet egyenlően helyhatározónak tanít; a megkülönböztető tárgyi kiegészítővel pedig egy nivón állok a többséggel, mely a határozós rendszerben állapothatározóval meg képes helyhatározóval különböztet. Az én kiegészítőm ezeknek felel meg s több logika van benne, mint némelyik állapothatározóban. Az én mondatom tehát az értelmi bővülés szerint így alakul:

Alany: Ki? Mi?

Állítmány: Csinál v. lesz, v. történik stb.

Tárgy: Kit? Mit!

Tárgyi kiegészítő vagy csak *kiegészítő:* Kinek? minek? kivel? mivel? miről? kibe? mibe? kire? mire? stb.

Határozók: Hely-, idő-, mód-, ok- és célhatározók az ismeretes kérdések szerint.

Ime a kiegészítő-tan tudományos alapja szerint s gyermektől is könnyen megérthető egyszerűségében s meg van az a nagy előnye, hogy a mennyi a bővítő mondat, annyi a mellékmondata is, s ezek egyszerre, könnyen, világosan felismerhetők, a mivel a határozós rendszer nem dicsekedhetik.

(Folyt. köv.)

Felekezeti szakfelügyelet népiskoláinkban.

Figyelemmel olvastam mind a Néptanítók Lapjában, mind e lap hasábjain a népiskolai tanterv revíziójával foglalkozó cikkeket. Sok tapasztalásból merített szép eszmék lettek közzétéve. Hiszem is, hogy buzgó közoktatásügyi miniszterünk, ha a tanterv-módosítást csakugyan keresztülviszi, az új beosztás a gyakorlati életnek öreg tantervünkénél jobban megfelel.

Csak hogy midőn a tanítás sikertelenségét előttem a tantervben keresik, én is azt mondom, a mit Sinka Lajos barátom, hogy jó tanítónak nincs rossz tanterv, s ha nincs lelkiismeret, ott lehet arany keretbe foglalva a falon a díszes tanterv, vagy elefántcsont kötésben az iskola asztalán, nem lesz az az iskola jobb semmivel.

Nyolcz évi tanítói működésem ideje óta sokat gondolkoztam azon magam is, hogyan lehetne népiskoláinkban a tanítás eredményét általában kielégítővé tenni, s meg vagyok győződve arról, hogy bármely irányú átalakítása a tantervnek az eredményt nagyon kicsinytel viszi előbb, ha csak nem rendezik a *felügyelet* kérdését. De azt már látom a miniszter eddigi intézkedéseiből, hogy e tekintetben szigorú rendeleteket adott ki.

Most már az a kérdés, hát mi akarjuk-e népiskoláinkban a szakfelügyeletet? Tudjuk, hogy e téren tanítóinknak sok a panaszuk, s az a lelkeszellenes mozgalom, mely itt-ott felüti fejét, ide vezethető vissza. Én lelkesz vagyok, nyolcz évig azonban főleg a tanítás volt kenyerem. Nincs okom lelkesztársaimat sérteni, de

azt elmondhatom, hogy azok között az iskolalátogatók között, kik ez idő alatt nálam megfordultak, alig volt kettő-három, ki kérdéseivel a tanterv ismeretéről s a módszer bírájáról bizonyosságot tett volna. Szakemberek kellene tehát az iskolák látogatására, kik előtt, mint tekintély előtt, a tanítók meghajoljanak.

Abban tehát megegyezünk Sinka Lajos barátommal, hogy a tanterv átalakítása a helyzetben nem sokat javít, ha nincs lelkiismeret és munkakedv a tanítóban, mivel pedig azt tudja ő is, én is, hogy nincsen meg mindenben, — én tovább megyek s ajánlom és sürgetem a felekezeti szakfelügyeletet.

Mert ha nem lesz meg a szigorú felügyelet, akkor azok a kollegák, kiknek kebelében minden óra előtt nem csenget a lelkiismeret, bizony nem sokat törődnek a napi munkával, mint eddig nem törődtek.

Szent meggyőződéssel hiszem, hogy Sinka Lajos barátom az által, hogy egy olvasókönyvet, s különösen magát, mint élő módszert, téve több kitévő társaival nagyon helyesen a tanítás központjává, — fényes eredményt érnek el s tudom, hogy ők magyarulnak reggeltől estig a kimerülésig; de ha ezzel a módszerrel bocsátjuk útra azt a részt, mely a tanítói pályát nem gyönyörűséges igának, hanem csak kenyérkereseti eszköznek tekinti, nem tanítanak azok annyit sem, mint eddig. Ugy járnánk vele, mint a beszéd- és értelemgyakorlatokkal, hogy a legtöbb tanító vizsga előtt két nappal tanítja be Kovács L. vezérkönyvéből 5—10 első osztályos tanulójának a két első szakaszt.

A melyik tanítónál a számtanból és nyelvtanból gyengék a növendékek, az — szerintem — nem tanít semmit, mert a többi tantárgyat egy felsőbb osztálybelivel mind be lehet taníttatni, ha tankönyv van a kezökben, úgy a hogy.

Megpróbálta a nagybányai egyházmegye azt is, hogy csoportosított tantervet dolgoztatott ki épen Sinka L. és Gergely K. urakkal, felosztották a népiskola anyagát két évfolyamra, megállapították minden hónapra mit és mennyit végez a tanító. Nézi-e azt az egyházlátogató küldöttség? megtartja-e a beosztást a tanító? Dehogyan nézi, hiszen némelyiknek fogalma sincs az egész beosztásról.

Hadd látogassa a kánonszerű visitatio az egyházakat, nézzék meg az iskolát is; egy ősi szép intézmény az, melyet fentartani érdemes, hiszen némelyik elhagyott kis faluban egész télen nem fordul meg több nadrágos ember, — a végrehajtón kívül — mint a nagytiszteletű urak. Ünnepnapja az azért a lelkeseknek, ünnepnapja a presbiteriumnak, — de az iskolákra való felügyeletet szakemberek kezébe kell adni, kik a tanfelügyelővel correspondeálni s általában felekezeti iskoláink ügyeiben tárgyalni tudjanak, az egyházmegyékben pedig mint tanügyi előadók szerepeljenek.

Az idő felszínre vetette a gymnasiumoknál is a felekezeti szakfelügyelet kérdését, mihelyt az állam tanterületi felügyelőket állított. Épen így leszünk népiskoláinkkal rövid idő múlva.

De hát miben állana ez a szakszerű felügyelet?

1. Állana egy egyházkerületi központi elemi iskolai felügyelőből, kinek kezébe összpontosulna az egyházkerület népnevelési ügye. Ez a felügyelő szerintem nem lehetne más, mint a képezde igazgatója, vagy valamelyik buzgó tanára.

Minden egyházmegyében egy lelkeszi és egy tanítói felügyelőből. Ezeket a kerületi felügyelő nevezné ki az egyházmegyék ajánlatára, vagy azok megkérdezése nél-

kül. A kinevezést hangsúlyozom azért, hogy a mandátum lejárása az igazság és jogérvet rovására ne történhessenek.

Ezen iskolalátogatók úgy a lelkészek, mint a tanítók közül olyanokból neveztetnének ki, a kik legalább három évig, mint tanítók sikeresen működtek s ha lelkészek, legalább neveléstan és módszertanokból hallgatási bizonyítványuk van.

Kötelességük volna minden év május és junius havában az egyházmegye összes iskoláit megvizsgálni, a látogatási, felvételi stb. naplókat megtekinteni, rendről, tisztaságról, általában a tapasztaltokról a kerület által e czélra kiadott rovatos ívek pontjait kitölteni stb.

Minden évben egyszer a kerületi felügyelő elnökléte alatt az egyházkerület székhelyén értekezlet volna tartandó, hol az iskolák látogatása alkalmával szerzett tapasztalatokról eszmét cserélnének, a képezdei tanárok közbejöttével nevelésügyi, módszertani kérdéseket fejtegetnének, minta-előadásokat tartanának. Ezen értekezleteken a hittani és képezdei hallgatók, mint hallgatók, jelen lehetnének.

Igy aztán más képet nyerne tanügyünk. Nem vesznének el a tanügy kárára félévek minden iskolai esztendőből, mint az ma is van némely egyházmegyében, mivel a látogatásokat január hónapban tartják, s az azutáni időben a legtöbb tanító már nem tanít, legfeljebb a tanultakat ismételteti.

Ezen felügyelők bizonyára díjazást érdemelnének, mert ily nagy munkára saját költségén senki sem vállalkoznék; de legalább elérnők azt, hogy a multban híres protestáns nevelés, ha mások felett nem tündökölnék is, de legalább megmaradna a tisztességes niveau.*

Felsővégesi.

KÖZÉLETÜNK.

Lelkészi beigtatás Hódmező-Vásárhelyen.

A hódmező-vásárhelyi ev. reform. egyház vasárnap f. hó 20-án állította be nagy ünnepséggel hivatalába nagynevű új lelkipásztorát, nagytt. *Szabó János* esperes urat.

Előző napon a déli vonattal 5 tagu küldöttséget küldött az érkező lelkész és családja elé Csabára, a kiknek kíséretében, midőn a d. u. órákban megérkezett, a vasutnál hatalmas közönség várta s a presbiterium élén egyházunk főgondnoka tek. Juhász Mihály úr szépen átgondolt beszéddel üdvözölte, mire espereslelkészünk a meghatottság szívhez szóló szavaival mondott köszönetet a szívélyes fogadtatásért, nejt meg a nőegylet küldöttsége fogadta. Majd hosszú kocsisorral beérkezvén a lelkészi lakra, itt meg a lelkészi kar és gondnokság nevében lelkész-elnökünk nagytt. Szeremlei Sámuel fogadta az új munkatársat és szép családját, kinek válasza is megható és bizalomgerjesztő volt.

Vasárnap reggel aztán válogatott templomi közönség előtt, a városi dalárdának két szép műdarab szabatos éneklése közben, székfoglaló egyh. beszédét tartotta meg esperes-lelkészünk. Apost. cselekedetek XVIII: 9—10. verseit vevén alapigékül: „Monda az Úr éjszakai látásban Pálnak: Ne félj, hanem szólj és ne hallgass, mert én veled vagyok és senki nem támad te reád, hogy neked ártson, mert nekem sok népem vagyon e városban.“ Hatalmas beszéd, lélekemelő sok mélyebb gondolatot

támasztó erőteljes tanítás volt ez, mely szerint a lelkipásztori tisztnek Istentől való — és Isten oltalma alatt álló voltát az erős hit fölemelő bizodalmaival fejtegetve s teljes értékében felfogva a mai kor hitéletének veszedelmes hullámzását, a lelkészi hivatásnak általa jól ösmert nagy és nehéz kötelességeivel szemben — erőtelenségét tudva, az örökkévalónál keresi a segedelmet és teljes bizodalommal néz a jövő nagy munkája elé.

A szép vonatkozásokkal, megható fordulatokkal, megnyerő hasonlatokkal, és mindenek felett építő hittel teljes nagyszabású beszéd hatása alatt oszlott el a gyülekezet, és gyült össze a presbiterium a diszteremben, hogy diszgyűlésében fogadja és üdvözölje ihletett ajku ősz lelkivezerét. E diszgyűlésen, melyen mltgos főispánunk, mltgos Bernáth Géza kir. táblai elnök, ngos Széll Ákos szegedi közjegyző, ngs. Endrey Gyula országgyűlési képviselő urak, a szomszédos lelkészek és a helybeli más felekezetek számos tagjai is jelen voltak, körébe meghíván az ünnepeltet, őt egyházunk lelkész-elnöke üdvözölte emelkedett szellemben s nagy elismeréssel szólva az ő bokros érdemeiről, egyszersmind rámutatva egyházi életünk bajaira, miként hajdan Farel az erős hitű Kálvinnak, erőteljesen mondá: ilyen férfura van nekünk szükségünk, vezessen bennünket, mi követni fogjuk. Esperes úr az üdvözlésre a nála ismeretes nemes szerénység hangján és tartalmassággal, lendületesen válaszolt, végül Isten áldó kegyelmét kérve reánk. Majd főgondnokunk viszont az ő beszédére válaszol, kifejtvén hogy a mai nap egyházunkban nemcsak az érdemnek, hanem egyszersmind annak is kifejezője, hogy egyházunk nagy közönsége kész esperes urat egyházi életünk megépítésének nagy munkájában támogatni. Ezzel a diszgyűlés esperes-lelkészünk lelkes éltetése közben véget ért és eloszlott.

11 óra után jöttek a helybeli más felekezetű egyházaknak, a szomszéd reform. egyházaknak, a városi hatóságnak, különböző tanári és tanítói karoknak, a casinónak küldöttei külön-külön üdvözölve új lelkipásztorunkat, ki mindenik küldöttségnek szívélyes köszönettel válaszolt. Délben 1 órakor ültünk asztalhoz a városi nagy szállóban, hol az emelkedett szellemű és tanulságos tósztok valóságos lelki gyönyörűséget szereztek a mintegy 300 résztvevőnek, kik között egyházunk a különböző felekezetek pásztorait vendégeiül látá.

Adja Isten, hogy az a nagy lelki erő, mely esperes-lelkészünk beszédeiben megnyilatkozott, soha ő benne meg ne fogyatkozzék, hanem áldásos tevékenységét fejtsse ki egyházunk megépítésében és hasson át minket, hieit is mindnyájunkat, kiknek szintén egyenként meg van örállói tisztünk, hogy ezt az ő vezetése alatt hiven teljesíthessük; adja Isten, hogy az az egyetértés, az a testvériség, mely a szép tósztokban oly erőteljes kifejezést nyert a hivatott ajkakon, valóban meg legyen városunk különböző felekezetei között, hogy az igaz hit-élet közös égi forrásából táplálkozva mindannyian, egymáshoz jóakarattal legyünk az élet minden változásaiban! Új lelkipásztorunknak és családjának pedig adjon Isten boldog lakozást közöttünk, hogy az ő évtizedeken át gyökerét mélyre eresztett életfája ne érezze meg sem az átültetést, de viruljon a mi földünkön még áldásosabban!!

Hódmező-Vásárhely, 1897. jun. 11.

Bányai József.

* A közleményben foglalt javaslatokat mi is életrevalóknak tartjuk s felhívjuk ezekre az illetékes körök figyelmét. Szerk.

A debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola
záró ünnepélye.

A debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskolának az 1896/97. iskolai évet bezáró ünnepélye f. hó 20-ikán vasárnap délelőtt folyt le az intézet u. n. nagytermében, melyet az érdeklődő hivatalos személyek, szülők és tanúgybarátok a szó szoros értelmében zsufolásig megtöltöttek, sőt még az ajtónyílásokba és a folyosóra is szorultak. A míg egyrészt e nagy érdeklődés igaz örömmel tölti el az intézet minden igaz barátját, erkölcsi jutalom és elismerés a buzgó tanári karnak, ösztönző a tanuló ifjuságnak: másrészt intó szó az iskola élén álló intéző férfiaknak, hogy a helyiség e szűk voltán mielőbb gyökeresen segítsenek, mert így a megjelentek az élvezetet a hőség és zsufoltság összes kellemetlenségei árán kénytelenek megváltani; maguk az intézeti növendékek pedig mondhatni kizárják a teremből, mert másképp közönség nem férhetne be.

A jelenvoltak közül felemlítjük *Kiss Áron* püspököt, *Kiss Albert* ref. lelkészt, *Simonffy Imre* polgármestert, *Roncsik Lajos* városi tanácsost, *Bartha Mór* nyug. ref. lelkészt, *Kovaliczky Antal* főreálisk., dr. *Nagy Zsigmond* és dr. *Bartha Béla* főisk. tanárokat.

A valóban szépen sikerült záró ünnepély tárgysorozata a következő volt:

1. „Tavaszi dal“ Marschner-Chovan. Zongorakiséret mellett éneklé az énekkar.
2. „Az én lakásom“ Tompa Mihálytól. Szavalja Kiss Ilona VI. oszt. növendék.
3. „Wie Kaiser Karl Schulvisitation hielt“ Gerock költeménye. Szavalja B. Nagy Erzsébet II. oszt. növendék.
4. „Kik voltak a honvédek“ Tóth Kálmántól. Szavalja Emmert Leona VI. oszt. növendék.
5. Streabbog a, Pas redoublé, b., Marsche. Zongorán hat kézre játszák Laky Margit II. oszt., Reichenberger Erzsébet és Szűcs Anna IV. oszt. növendékek.
6. „Le nid“ Louvestretől. Szavalja Bugyi Irma IV. oszt. növendék.
7. „Egy házasság“ Tompa Mihálytól. Szavalja Váradi Ilona VI. oszt. növendék.
8. „Vad rózsza“ énekes tündérajáték. Szövegét írta Váradi. Zenéjét szerzette Poldini Ede; előadja az énekkar. A tündérajáték ouverturjét zongorán négy kézre játszák Kovács Irma VI. oszt. növendék és tanára. Személyek: Csalogány Kuthy Anna, Bagoly Ujfalussi Vera II. oszt. növendékek. Herczeg Baly Erzsébet, Vadrózsza Herdliczka Ilona V. oszt. növendékek. Boszorkányok: Szép Margit, Emmert Leona VI. oszt., Pünkösti Margit V. oszt. növendékek.
9. „Der Sängér“ Goethetől. Szavalja Varga Stefánia V. oszt. növendék.
10. „Conscience“ V. Hugotól. Szavalja Szabó Vilma VI. oszt. növendék.
11. „Magyar Rapszodia“ Gaál Ferencztől. Zongorán előadja Both Jenke VI. oszt. növendék.
12. „A fogoly lengyel“ Csengey Gusztávtól. Szavalja Kovács Irma VI. oszt. növendék.
13. „Magyar népdalok.“ Zongorakiséret mellett éneklé az énekkar.

Az összes számok nagyon szépen, rendkívül élvezetesen sikerültek, a tanúgy minden barátja s minden tárgyilagossá szemlélő nagyon meg lehetett velök elégedve. Különösen kiemelendőnek tartjuk a „Vadrózsza“ című énekes tündérajátékot, melynek betanítása s előadása körül Varga József intézeti zenetanár rendkívüli buzgóságot fejtett ki, de rendkívül szép sikert is ért el;

valamint Váradi Ilona és Kovács Irma magyar szavaltait, melyek nem egyszerű iskolai szavaltatok voltak, hanem már a művészi előadás határára álltak s úgy az előadóknak, mint a betanító tanárnőnek, Karácson Ottiliának becsületére váltak.

De különben az összes programmpontok, u. m. a többi zene- és énekdarabok, francia, német és magyar szavaltatok kivívták a közönség meglegedését.

Sajátságos dolognak tartjuk, hogy a napi sajtó helyi képviselői közül a debreczeni közoktatásügynek e szép és kedves ünnepélyéről mindössze kettő vett tudomást, kettő még csak meg sem emlékezik róla; pedig Debreczen közönségének túlnyomó nagyrésze melegen érdeklődik az iránt az iskola iránt, mely folyton halad, fejlődik, föladata színvonalán áll, Berecz Antal felsőleányiskolai orsz. felügyelő szavai szerint a legszebb sikerrel működik s melynek falai közé főleg Debreczen ifju leánykái járnak, az intézet jelentékeny részben e város polgárainak áldozatkészségéből áll fenn.

A pedagogia alapelveibe ütközik valamely iskola reklámozása; nem is ezt gondoljuk. De jóindulatú figyelemmel kísérés nézetünk szerint kötelessége a napi sajtónak.

a. a.

Értesítés a nagyváradi ev. ref. internátus megnyitásáról.

A magyar protestantizmus léte legelső pillanata óta, több századon keresztül tiszteletre méltó áldozatkészséggel tartja fenn a nemzeti kulturának legszilárdabb és leghatalmasabb oszlopait, a prot. elemi-, közép- és felsőbb tanintézeteket. Míg azonban ezen a téren minden időben a fáklyavivők diszes szerepét tölti be, a hazának legkiválóbb és a közügyek körül soha el nem évülhető érdemeket szerző férfiak kerülvén ki intézeteiből: addig a nőnevelésnek nem kevésbé hálás mezejét csaknem a legújabb időig jóformán figyelmen kívül hagyván, épen azok által engedte magát tulszárnyaltatni, a kiknek egykor mint uttörő, követendő példát mutatott.

De korunk szellemének iránya, s a mindennapi életnek következményei hangosan figyelmeztettek, hogy éber gondunkat és erőnket a nőnevelésnek eddig kellően nem méltatott ügyére is ki kell terjeszteni, ha azt nem akarjuk, hogy végképen legyőzve, egészen hátra maradjunk. És mi, habár némileg késve is, de még nem épen az utolsó órában, — az idő kiáltó szavát megértettük. S annak a megdönthetetlen nagy igazságnak hatása alatt, hogy a családok, a társadalom, sőt közelebről prot. egyházunk sorsa és jövődjéje az anyák kezébe van letéve: egymásután kelnek életre a szebb reményvel biztató prot. nőnevelő intézetek. Nehány évvel ezelőtt a tiszántúli ev. ref. egyházkerület egy ilyen intézetnek Nagyváradon leendő felállítására hívta fel a bihari-, érmelléki- és nagyszalontai egyházmegyéket is.

Az általánosan és égetően érzett közszükség, valamint az a tapasztalat, hogy a nagy alföld prot. családai egy telekezeti nőnevelő intézet hiányában leányaik magasabb képzésénél a róm. kath. zárdákat kénytelenek igénybe venni: csak sarkalta a törekvést, hogy Nagyváradon minél előbb egy internátussal kapcsolatos felsőbb leánynevelő intézet létesíttessék.

Hitfeleink áldozatkészsége, az érdekelt egyházmegyék és a tiszántúli egyházkerület nagymérvű pártfogása, rövid idő alatt azt eredményezte, hogy a kitűzött cél egy része immár elérve és kivált a korlátoltabb anyagi viszonyok között élő prot. családoknál a nőnevelésnek egyik legnagyobb akadályja megszüntetve van.

Nagyvárad legkisebb pontján ott emelkedik a díszes épület, a mely arra van hivatva, hogy igaz otthonául szolgáljon azon vidéki leányoknak, kik a korkivánta magasabb kiképzést a szülei hajlékon kívül keresik.

Ezt a bentlakási (internátus) intézetet óhajtuk a f. évi szeptember hó 1. napján megnyitni; egyelőre úgy intézkedvén, hogy addig, míg magát a tanintézetet is fokozatosan kifejleszthetjük, — az itt elhelyezett növendékek a helybeli jöhrű községi polgári leányiskolát, esetleg a róm. kath. tanítónő és óvóképzőintézeteket is látogathassák.

Az internátus Igazgató-bizottsága minden lehető megtenni kíván arra nézve, hogy a növendékek tiszta reform. egyházas szellemben, s a legcondosabb házas irányban neveltesse. Ezenkívül alkalmat szolgáltat mindazok elsajátítására is, melyeket a mai kor műveltségi felfogása jogosan megkíván. Az ellátás pedig mindenesetre olyan leendő, hogy az a legmértányosabb követeléseket is kielégíti.

Annak jelzésével, hogy a felvétel iránt való jelentkezések az alább közölt tájékoztatás figyelembe vételével, — a folyó évi augusztus hó 20. napjáig a Nagyvárad újvárosi ev. ref. lelkészi hivatalnál történhetnek, — intézetünket első sorban prot. családaink, s általában a nagy közönség becses jóindulatába és támogatásába ajánlván, kiváló tisztelettel vagyunk,

Nagyváradon, 1897. június 20.

A végrehajtó bizottság.

Kivonat a szabályrendeletből.

22. §. Az internátusba legalább négy elemi osztályt kielégítő sikerrel végzett s jó magaviseletű növendékek vétetnek fel. A mennyiben pedig a növendékek csak korlátolt számban vehetők fel: az érdekelt egyházmegyék és a tiszántúli ev. ref. egyházkerület területén lakó szülék ref. vallású gyermekei előnyben részesülnek. A netalán fentmaradt üres helyek első sorban más egyházkerületbeli ev. reform. s aztán ág. hitv. evang. és végül bármily hitfelekezetű leányokkal betölthetők.

23. §. A fölvételre való jelentkezés személyesen vagy kérvény útján történik, mely alkalommal a növendéknek születési, iskolai, himlőoltási és orvosi bizonyítványa bemutatandó. A fölvétel vagy visszautasítás felől a szülék idejében értesítetnek.

24. §. Az érdekelt egyházmegyék vagy a tiszántúli ev. ref. egyházkerület területén lakó ev. ref. lelkészek és tanítók 150 frt, más társadalmi állású és bármelyik ev. ref. egyházkerületben lakó ev. ref. továbbá ág. hitv. evang. vagy vegyes házasságban élő protestáns szülőknek nem református vallású gyermekei 200 forint, egyéb hitfelekezetűek pedig 250 frt ellátási díjat fizetnek egy iskolai évre. E díjak évnegyedes vagy rendkívüli esetben az ig. bizottságtól nyert engedély alapján havi egyenlő részletekben az intézett pénztárnoknál mindenkor előre fizetendők.

Az a növendék, ki az intézetből időközben bármi okból eltávozik, a következő évnegyedi díjat is megfizetni köteles, még az esetben is, ha azt havi részletekben törlesztette volna.

Az intézeten kívül töltött szünidőre esedékes ellátási díj a fizetendő részletekből nem vonható le.

25. §. A fölvételkor az ellátási díjon kívül minden növendék butorhasználat czimén 3 frtot, orvosi tisztelt díj fejében 4 frtot köteles fizetni évenként. A mosatás, zene, táncztanítás stb. külön díjazást igényel.

26. §. Minden növendék egy külön vaságygyal,

fehérenemű és egyéb ruhái számára egy záros szekrénnyel, székekkel, dolgozó és mosdó asztallal láttatik el.

27. §. A növendékek a következő ágy- és ruhaneműekkel szerelendők föl:

a) Ágyneműek: paplan 1, gombolható paplan lepedő 2, párna 1—2, párnahaj 2—4, alsó lepedő 2, matracz vagy puha vastag pokrócz 1, ágytakaró 1, (az utóbbiak az ágy hossza és az egyformaságra tekintettel lehetőleg Nagyváradon szerzendők be.)

b) Fehéreneműek: Nappali ing 7, éjjeli ing 2, háló rekli 6, nyári nadrág 4, téli 2, téli és nyári alsósoknya 1—1, téli felső szoknya 2, nyári 4, harisnya 8—12 pár, kötő mosható 4, törülköző 6, abrosz 1, asztankendő 4, vastag vászon lepedő vagy kendő esetleges borogatásra 1—2.

A fehéreneműek a növendékek neveinek kezdőbetűivel ellátandók, hogy az elcserélésnek eleje vétessék.

c) Felső ruha, kabát, kendők, esernyő, napernyő, kalap, lábbeliek a szülék tetszésére bíznak.

Mindenesetre óhajtandó, hogy a ruházat egyszerű, de erős anyagból készítsék s minden ruhadarabhoz lehetőleg foltnak való csatolassék.

Egyéb szükségletek, mint pl. öltözködési készletek (tükör, fésűk, kefék, szappan), varró eszközök (olló, gyűszű, tű, czérna stb.) szintén a szülék által tetszés szerint szerzendők be.

A fenti tárgyak leltára 2 példányban készitvén el, az egyik az igazgatónőnek adatik át, a másikat pedig a növendék őrzi meg.

A „Nagy József-alapítvány“.

E b. lapok igen tisztelt szerkesztője minden eddigi viselkedésével azt bizonyította, hogy lapját az egyházkerület részére szolgáló, pártatlan, részrehajlatlan közlőnynek tekintti, e végből minden fontosabb közérdekű kérdések tárgyalására tért nyitott, kérem, ne tagadja azt meg tőlem sem, midőn a fenti kérdéshez teljesen önzetlenül, de nyílt őszinteséggel szólni kívánok.

Köztudomású dolog, hogy a Nagy József-féle alapítvány 500 frtot tevő kamatja, váltakozva lelkészeknek és tanároknak külföldi tanulmány-útra adatik évenként.* Egy arra rendeltetett intéző bizottság választja ki a pályázók közül azt, kit legérdemesebbnek tart. Mindaddig senki nem talált kifogásolni valót a bizottság intézkedéseiben, hanem mostani eljárását lehetetlen megjegyzés nélkül hagyni.

Hatan pályáztak a tanulmányútra való segélyösszegért: Budai János b.-bűszörményi lelkész, a „Téli Ujság“ szerkesztője, dr. Bartha Béla jogakadémiai, dr. Nagy Zsigmond, Török Péter, Bosznay István főgymnasiumi igen jeles tanárok és . . . . nos! ki találja ki? Ugy-e senki? Hát ugyan ki más, mint Joó István úr, sem nem lelkész, sem nem tanár, hanem egyházkerületi középiskolai felügyelő. És gondolja a tisztelt olvasó, hogy talán az egyetlen kérvényező lelkész, vagy a nagyratörök, haladni kívánó ifjú tanárok egyike nyerte el a segélyösszeget?

Egy szót se szólnék, ha úgy volna, sőt örülne a lelkem az igazságos, kifogásolhatatlan eljárás felett; de nem ezek egyike, hanem Joó István úr nyerte el *négy* szóval *kettő* ellenében.

De hát micsoda kifogásom lehet nekem, vagy bárkinek Joó István úr ellen?

* Minden ötödik évben.

Egyéb tekintetben kevés, de ennél a kérdésnél igen sok. És pedig:

1-ör. Joó István úr nem *ténylegesen működő lelkész* és nem *tényleg működő tanár*, hanem középiskolai felügyelő; a segélydíj pedig csak olyanoknak adatott eddig, mert az alapító levél úgy rendel.

2-or. Joó István úr már egyszer iskolázta magát közköltségen, mikor tanárrá választották az egyházkerület pénzén volt tanulmányúton, de úgy látszik, akkor szerzett ösmeretei csak a képezdei tanári pályára valók voltak, vagy elfogytak már s a felügyelői állásra újabb ösmeretek kívántatnának; kétségkívül ez lehet az intéző bizottság egyik indoka.

3-or. Joó István úr nem fiatal ember, hanem az ujjával éri a 60 esztendő.

Micsoda beszéd ez? — mondhatja valaki — hát nem „szép és ékes korona a vénség”? Igen ám, csak-hogy legközelebb a gyakorlóiskola tanítói állás betöltésénél az az elv dominált, hogy a 40 éven 10 percczel túl levő ember nem alkalmas a haladásra, nem hivatott a tovább képzésre, új methodusok szerzésére, mert az már megrögzött, megcsökönysödött vén portéka, kibem semmi haladásra való erő nincsen.

Hát ezért kifogásolom én a tanulmányi úton a Joó István úr korát. Legyünk következetesek; vagy Joó István úrban oly szellemi öserőt vél az intéző bizottság, hogy ő nála még a 60 évhez közel is kifejlődésre vár egy óriás szellemi tőke?

Bármint vélekedjék, de mi közönséges, egyszerű emberek azt állítjuk, hogy az ilyen korú ember, ha nem is nyugdíjba, de *nem is tanulmányútra való*, legalább közköltségen nem, hanem ha épen a tudni vágyódás bántja, menjen a saját költségén, hiszen van oly tisztességes fizetése, akár csak a püspök urunknak. De meg a felügyelete alá rendelt tanár uraknál úgyis többet kell már tudnia, mert különben hogy felügyelne rájuk? Ne vegye hát el a hivatásos, igazán tanulásra, haladásra alkalmas ifju emberek elől a segélyt, mert ezeknek való az, nem neki!

Több kifogásaimat ezúttal mellőzve, bátor vagyok kérdeni, ki nem botránkozik meg az ilyen dolgokon? Kinek jog- és igazságérzeke nem háborodik fel az efféle jelenségekre? Ha a többi ifjú tanár pályázóktól ezúttal eltekintünk is, — pedig nem volna szabad eltekintünk — vajjon egyházunk, vallás-erkölcsi életünk zilált és fenyegetett állapota nem sokkal inkább azt kiáltja-e, hogy ezer és ezer gyógyító kézre volna szüksége s ha akad egy orvos, ki több tudományt szerezni nem önmagáért, hanem az általa szolgált ügyért szeretne, így kell azt visszabuktatni háza szögletébe: csak vissza, te nem vagy tanulmányútra való! Pedig ez az ember a gyakorlati lelkészet terén többet tett eddig is, mint sok száz más. Ez pedig most a legégetőbb feladat a gyakorlati lelkészkedés, e nélkül nem lesz sem alsó, sem közép, sem felső iskola s akkor felügyelő se kell. Inficiálva van egyházunk jobban, mint valaha; nazarénizmus, szociálizmus, felekezetenélküliség sokkal inkább követelik a Budai Jánosok tanulmányutazását, mint a Joó Istvánokét.

Tudnia kell ezt Joó István úrnak is, épen azért kérni sem lett volna szabad a segélyt, ez önmagának s működésének túlbecsülése, az egyházkerület iránta való túlságos jóakarátának szertelen túlhajtása, mert bizony, midőn minden kívánságát teljesítve látja, méltán élénkelheti:

„Ugyan micsoda érdemünket nézte,
Hogy jóságát rajtunk így megtetézte!”

Ne követelődzék hát tovább, hanem hagyja másnak azt az összeget, annyival inkább, mert nem is a bizalom teljes nyilvánulása, hanem egy csonka bizottság (melyben lelkész-tag nem is volt jelen) szótöbbséggel hozott határozata adta azt neki. Mindenekfelett pedig hagyja másnak azért, mert — a közvélemény szerint — más a közügynek több szolgálatot tehet ő nála.

Marjai Péter,
nagylétai ev. ref. lelkész.

A nt. lelkész és orszgy. képviselő úr felszólalásának élesebb és itt-ott kissé kiméletlen hangja daczára is helyet kellett adnunk azért, mert semmiféle jogos vagy jogosnak vélt nézet elől, a mely közügyeinkre vonatkozik, a nyilvánosság terét elzárni, vagy egyeseket arra kényszeríteni, hogy e tért egyházi sajtónk körén kívül keressék, nem tartottuk soha sem helyesnek és hivatásunkkal megegyeztetetőknek. Csupán ez úton válik lehetővé az is, hogy téves nézetek vagy esetleges félreértések helyreigazítása folytán egyes kifogásolt intézkedésekre nézve az annyira kívánatos közmelegnyugvás mielőbb elérhető legyen.

Épen ez a tekintet kötelez minket arra is, hogy az előbbi közleményben foglaltakra nézve úgy a felszólaló, mint az érdekelt bizottság és felügyelő úr iránt való tiszteletből, de mindenekfelett az igazság érdekében a következőkben néhány észrevételt tegyünk.

Nt. Marjai úrnak a Nagy József-féle utazási ösztöndíj adományozását tárgyazó azon első kifogása, mintha az adományozás az alapító levél szerint csak *tényleg* működő lelkész vagy tanár részére történhetnék, nem állhat meg azért, mert az alapítványi oklevél b) pontja, a mint az az 1862. évi áprilisi egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében 12. szám alatt olvasható, — erre nézve szó szerint a következőket tartalmazza: „minden ötödik évben pedig a lelkészi pályán vagy tanárságban érdemmel *szolgált* vagy szolgáló jeles férfiú segélyezettessék olyan utazásra, melyet a tudományos és tapasztalati miveltség előhaladása koronként szükségessé téssen.” Ebből tehát kitűnik, hogy az alapító levél teljességgel nem állott utjába annak, hogy az utazási segélydíj Joó István felügyelő úr részére adományoztathassék, a ki hosszú időn keresztül *szolgált* érdemmel tanárságban, ha eltekintünk is attól, hogy ma is a tanügy szolgálatában áll, habár magasabb adminisztratív hivatási körben.

A másik körülmény, a mire az érdeklődők szives figyelméte helyes nézetalkotás: tekintetéből felhívni kívánjuk, az, hogy az egyházkerület közgyűlése Joó István urnak középiskolai felügyelővé történt megválasztásával egyidejűleg 1894. évi októberi 382. számú végzésében *kötelezte* a középisk. felügyelőt arra: „hogy a hazai és külföldi legjelesebb gymnasiumok külső és belső be rendezése, az azokban követett módszertani és belrendtartási eljárásoknak közvetlen megismerése végett *hivataloskodása elején és később is koronként tanulmányutazásokat tegyen.*” Joó István felügyelő úr a kívánt tanulmányi utazást *hivataloskodása elején* meg is tette, tudtunk szerint *saját költségén*; ha most ismételve tanulmányutat szándékozik külföldön tenni, azzal csak az egyházkerület által reá szabott kötelezettségnek tesz eleget. Minthogy pedig az egyházkerület ez időnként ismétlődő tanulmányutak költségeinek fedezéséről nem gondoskodott, a 400 frt uti általányt pedig a folytonos hivatali utazások, iskolalátogatások bizonyára felemészítik:

ennélfogva sem Joó István úr eljárása, a ki kötelességének teljesítésére egy épen kínálkozó eszközt óhajtott felhasználni, midőn a Nagy József-féle segélydíjért folyamodott, sem a segélyt az ő részére ítélő bizottság elhatározása, a mely az egyházkerület egyik intencziójának keresztülvitelét kívánta ez uton lehetővé tenni, indokolatlannak teljességgel nem mondható.

Más kérdés az, hogy vajjon nem lett volna-e kívánatosabb, ha az egyházkerület jelzett végzésével kapcsolatban az utazás költségeinek fedezéséről is rendelkezik vagy külön utazási összeg megajánlása által, a mi leghelyesebb lett volna, vagy annak kimondása által, hogy a felügyelő a kívánt utazásokat saját költségén lesz köteles teljesíteni, a mihez már a méltányosság szempontjából szó férhetne. Ez esetben a Nagy József-féle alapítvány más egyén részére lett volna adományozható a nt. cikkirő úr óhajtsához képest.

Hogy a bizottságban lelkésztag nem volt jelen, annak nem a bizottság az oka, mert tudomásunk szerint a bizottságba több lelkész egymásután s ismételve is meghívatott, de eredmény nélkül. Különben is a bizottság már előzetesen kimondotta, hogy a mennyiben a szavazás eredménye úgy alakulna, hogy a hiányzó szavazat jelenléte azt megválaszthatná: azon esetben a döntés későbbi összejövetelre fog halasztatni. Ez az eset azonban épen azért nem forgott fenn, mert 4 szavazat állott 2 vel szemben.

A kérdés további részleteibe nem bocsátkozva, csak annyit tartunk még szükségesnek megemlíteni, hogy Joó István középiskolai felügyelő úr pár évre terjedő hivatalos működésével is bebizonyította azt, hogy félreismertetlen buzgósága, tájékozottsága, tapintata, erélye s a tanügy magasabb érdekei iránt tanusított fogékonysága, sőt lelkesedése által fontos hivatásának magaslatán áll, s épen azért egy a kerületnek, mint egyeseknek, még azoknak is, a kik kezdetben talán kételyeket tápláltak, elismerését és tiszteletét e minőségben kiérdemelte, s minden tényezőnek jóakarátára méltán igényt tarthat.

Szerkesztő.

Legyünk igazságosak!

Az új egyházi törvény egyes §-ainak helytelen értelmezése, jobban mondva szándékos félremagyarázása, már sok kellemetlenséget okozott; de annyi elégületlenséget talán egyik sem támasztott, mint a „lelkészválasztási“ törvény 210. §-a, mert mióta e törvény, a mult év január 1-jével életbe lépett, már eddigelé több olyan lelkészi állomás üresedett meg, melyre a helyben működő segéd-lelkész is pályázott és megtörtént, hogy az illető segéd-lelkész a megüresedés után még 4, sőt 6 hétig is ott maradt, — mint fungens pap — az üresedésbe jött egyházban: és pedig vagy azért, mert a törvény ide vonatkozó 210 §-ának második bekezdését nem vévén figyelembe, későn kérte esperesétől más egyházba leendő ideiglenes áthelyezését, vagy pedig az esperes késett az áthelyezés sürgős elintézésével; de még legvalószínűbb az, hogy a törvény 210. §-ának helytelen értelmezése nyújtott és nyújt alkalmat a segédlelkészeknek ezen törvénytelen eljárás divatba hozatalára.

Már pedig, ha a más egyházakban működő lelkészeknek és segédlelkészeknek, a 209. §-ban szigorúan tiltva van, egy a választó egyházban, valamint a szolgálati helyén kívül bármely más egyházbani megjelenése és szónoklat tartása: nagyon különösnek és igazságtalannak tartom azt, hogy a megüresedett egyházban működő segédlelkész, a rendes lelkész halála után még

4, sőt 6 hétig — mondjuk — egészen a pályázat kihirdetéséig ott maradjon.

Én úgy hiszem, hogy a 210. §. második bekezdését igazságosan csakis úgy lehet értelmezni, hogy minden egyház, illetve lelkészi állomás, mindjárt az elhalt lelkész eltemetése után, nem pedig a pályázat kihirdetésekor jön üresedésbe? S ha ez így van, már pedig kell, hogy így legyen, akkor nem engedhető meg a segédlelkészeknek a fent említett privilégium, hanem az illetékes körök, vagyis a nagytiszteletű esperesi kar, tegye meg most még idejekorán a szükséges lépéseket arra nézve, hogy az ilyen előforduló esetekben felmerülő kellemetlenségeknek és sérelmes állapotoknak mielőbb eleje vételessék!

Hiszen az olyan segédlelkészek, kik volt főnökük halála után még heteken keresztül ott maradnak és fungálnak a megüresedett egyházban: minden más pályázó fölött nagy előnyben részesülnek, — és pedig a törvény értelmében egészen jogtalanul — mert felhasználhatnak és bizonyára fel is használhatnak minden lehető alkalmat arra nézve, hogy saját érdekekben — a törvény ellenére is — korteskedjenek!

Talán sehol sem alkalmazható olyan találóan eme közpéldabeszéd: „mindig jobban melegszik az, ki közel áll a tűzhöz!“ Tehát igazságos és méltányos dolog-e az, hogy a helyben működő segédlelkész közvetlen közelben, a tűznek egész melegét élvezheti; míg a törvény értelmében hasonló jogokkal felruházott, de más egyházakban működő társai, annak a melegnek egyetlen sugarától is el vannak zárva?

Ez nem igazságos dolog tisztelt lelkésztársaim! S midőn én most védelmére kelek az igazságnak, teszem azt, azon hitben és meggyőződésben, hogy az említett szabályellenes eljárások által okozott és okozandó kellemetlenségek mielőbbi megszüntetésére nézve, a szükséges lépések meg is tétetnek!?

Vajha az itt elmondott igazságok ne úgy hangzanának el, mint „kiáltó szó a pusztában“!

Técsy József,

sz.-paniti reform. lelkész.

Nyílt kérdés.

Alólirott a május 9-diki pályázatbeadási terminussal meghirdetett körös-ladányi lelkészi állásra beadtam pályázatomat, csatolván mellé törvényszerűleg kiállított s az esperes által ez alkalomra külön is megerősített minősítvényemet s legutóbbi, kecskeméti szolgálati bizonyítványomat, mely azonban esperesileg megerősítve nem volt. A pályázati kérvényeket átvizsgáló bizottság azon indokolással hagyta ki nevemet a választhatók névsorából, hogy e szolgálati bizonyítványom — mert csak ezt a legutóbbit küldtem be — esperesileg megerősítve nincs. Ez a tényállás. Én ez eljárásban jogsérelmet látok. Hogy mi alapon? Elmondom.

Nézzük az 1891—93. évi zsinat idevágó törvényeit. A jelzett törvények 205. §-ának harmadik alinéája azt mondja: „A pályázni kívánók minősítvényöket pályázati kérvényök kapcsán az illető espereshez küldik be.“ Ime ebben egy szó sincs a szolgálati bizonyítványról. S hogy miért nincs az is indokolva van más helyütt. Ugyanis a 188. §. így szól: „A minőségi fokozatot a vizsgálatok és szolgálati bizonyítványok, s az esperesnek ezeket összefoglaló minősítési javaslat alapján az egyházkerület állapítja meg és az adja ki a minősítési okmányt stb. Ebből tehát világos, hogy a szolgálati bizonyítványok a minősítvény egyik főalapjául szolgálnak, s azok nélkül minősítvény nem állíttatik ki. Ez egy.

Most már nézzük a dolgot más oldalról is. Az általam beküldött minősítvényben fel vannak sorolva a helyek, hol mint segédlelkész működtem s végül az is, hogy az illető jelenleg Kecskeméten van alkalmazásban. Ezt az én esperesen, habár a minősítvény 1895. november 1-én lett is eredetileg kiállítva, 1897. évi április 28-án minden további megjegyzés nélkül megerősít, azon az alapon, mert tudja, hogy nevezett segédlelkész ugyanott van, a hol volt a minősítvény kiállításakor.

Tehát a pályáyatot vizsgáló bizottság nézetem szerint inkorektül járt el, a midőn annak az esperesnek megerősítésével, ki a törvények értelmében egyedül szükséges minősítési okmányon elismeri és igazolja az állapotok változatlan voltát — nem elégszik meg, de kívánja az esperes megerősítését egy oly okmányon is, mely mellékes és tulajdonkép nem is volna csatolandó. Mert ha én saját tetszésem folytán mégis csatolok szolgálati bizonyítványt, az mint mellékes okmány érdemleges elbírálás alá nem vehető. S ha netalán a helyi statutumok külön rendelkeznének így: helytelenül volna, mert a zsinati törvényeket kerületi vagy egyházmegyei statutumokkal így megszorítani nem lehet, nem szabad. Ez benne foglaltatik a törvény és statutum fogalmába.

Egyébként elég sajnos az, hogy a kecskeméti szöllőcsész, ha valamiről írást ad, az hiteles, s annak az alapján az embert még hüvösre is tehetik, de ha a kecskeméti pap ad valakiről írást, ha mindjárt kerületi tanácsbíró legyen is, a minthogy az is, azt egyszerűen félrelökik — miért? — mert megerősítést kíván.

S végül még egyet. Pályázatomat május 5-én küldöttem el és sürgetés után is csak június 17-én, tehát majd másfél hónap múlva kaptam vissza. A körös-ladányi választás tudomásom szerint Pünköszt másnapján azaz június 6-án megejtették a nélkül, hogy én csak egyetlen sor hivatalos tudósítást is nyertem volna affélől, hogy a választhatók sorából ki vagyok rekesztve, s jó idejében esetleg jogorvoslattal élhettem volna. Nos hát, ha már benne vagyok a kritizálásban: ez sem korrekt dolog. A hova én eddig pályáztam (mindössze is csak két helyre, mindkét alkalommal nt. Baksay Sándor mintatractusába — igaz, hogy ott a szolgálati bizonyítványomért nem rekesztettek ki a választásból, pedig akkor sem volt az megerősítve) onnét irataim a pályázat vizsgáló bizottság vizsgálata után egy héttel kezemhez szolgáltatottak. Es ez a helyes módja a dolognak. Így a pályázó kellő tájékozottsággal, de meg esetleg elegendő idővel bír, hogy a bizottság ítélete ellen az ily esetekben óvást és apellációt jelenthet be az egyházmegyén, illetőleg annak időszaki bíróságánál. De ha én irataimat a választás után 2 héttel nyerem vissza akkor is csak sürgetésre: tessék ilyenkor óvást emelni. Bizonyára az én kedvemért a már megejtett választást semmi szín alatt szem fognak megsemmisíteni.

Ezekbe foglaltam össze megjegyzéseimet, csak attól az egytől tartok, hogy a fejemre olvassák azt a régi jelszót: „szegény embernek soha sincs igaza.“ Minden személyeskedés nélkül, a tiszta igazság érdekében, a magam és többi káplántársaim okulására vetem fel tehát a kérdést: ha vajjon ily körülmények között helyes volt-e a pályázat elbíráló bizottság eljárása, midőn engem a választható névsorából kirekesztett?*

Kecskemét, 1897. június hó 18-án.

Farkas Kálmán,
s.-lelkész.

* A kívánt felvilágosítás illetékes helyről bizonyára nem marad el.
Szerk.

IRODALOM.

Egy nagyon kicsi könyv.

(Ajánlva Nt. Csiky Lajos úr figyelmébe.)

Van az én sok pénzbe került s elég csinos könyvtáramban egy kicsike kis könyv, (8 cm. hosszú s 6 cm. széles) melynek czime ez: „*Lelki jó illat-tétel* avagy a kegyes lelkeknek Istennel való beszélgetése. Imádkozások és éneklések. Fordította, részint szerzette, kivált az utazók kedvéért *Maklári János* f.-dobszai predikátor. Pesten 1869. Nyomatja és kiadja Bucsánszky A.“

Nem valami régiség tehát ez a kis könyv. Bár — megvallom — én sohasem láttam több példányát. Kicsiny alakja és érdekes tartalmán kívül (41 imádság és 13 „Istenes ének“-et foglal magában a 209 lapnyi kis kötet) egy előttem sajtó hibának tetsző évszám különbség készletet most arra, hogy írjak felőle.

Mindjárt a czimlap után „*Adprobatio*“ czimmal ez olvasható: „Ezen imádságos könyvecskét a melléje ragasztatott énekekkel együtt megolvassván, semmit benne nem találtam, a mi sz. vallásunkkal és symbolikus könyveinkkel ellenkeznék; melyhez képest hatalmat adok ennek kinyomtatására, teljes reménységgel levén, hogy sok jó és buzgó lelkek örömmel fognak ezzel idvességes haszont elni. Miskolcz, Kisasszony havának 20. napjain 1794. esztendőben.“ A derék szerző ezután következő érdekes előszavának végén pedig ez áll: F.-Dobszán, 16. 1764. Én azt hiszem, hogy e két évszámban vagy 9, vagy a 6 sajtóhiba s igazán nem érdektelen volna megtudni, hogy ezen még ma is élvezhető kis könyv első kiadása 1764, vagy 1794-ben jelent-e meg. Ha valaki, vagy épen az én volt kedves tanárom *Csiky Lajos* úr lesz szives fölvilágosítani e nem épen érdektelen ügyben — felette lekötelez.

Hogy pedig e dolgot nyilvánosság elé hurczolom, a tekintetben T. Szerkesztő urak és olvasóik előtt legyen mentségem az a körülmény, hogy ha nem is a nagy világtól, de a „református világ“-tól a sok felekezeti és nemzetiségű vidéken el vagyok szigetelve.

Csermő (Aradmegye), 1897. máj. 6.

Vadas Gyula.

Könyvismertetés.

Pár héttel ezelőtt, egy tankönyv jelent meg a könyvpiacon, melynek czime: *Képes Világ-Történelem*, elemi népiskolák számára, a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint.

E tankönyvet két gyakorló tanító u. m. Pantó János mező-túri és Nagy Árpád turkevei tanítók írták.

Szerzők e tankönyv kiadása által egy régen és mindnyájunk által egyaránt érzett hiányon igyekeztek segíteni; a mennyiben elemi népiskoláink V. VI-ik osztályában használatban levő és tanított Világtörténelmi tankönyvek mindenütt használhatók és taníthatók inkább, csak ott nem, a hova szánva vannak. A tulságosan tanító, tudományos és dagályos nyelvezet és a részletekig menő túl hosszadalmasság, mely ezeknek leginkább hibájok, miért aztán a tanítás valódi akadályaiává és arra való lesznek, hogy a gyermekben a történelem iránti érzéket mesterségesen megsemmisítsék. Ha a kezünk alatti Világtörténelem ezen általános érzett hibától ment, akkor már sokszoros örömmel kell üdvözlönnünk

szerzőket; és mi úgy hisszük, hogy ők azt megérdemlik, mert e mű kiadása által jó munkát végeztek.

Szerzők nagyon helyesen fogták fel, midőn történelmünk megírása alkalmával a VI-ik elemi oszt. gyermekket nem nézték akadémikusnak, hanem igen, egy zsenge gyermeknek, a kit táplálni kell a tejnek eledelével; kiviláglik e törekvésük már a mű nyelvezetéből, a mely könnyű s a felvett történelmet vagy életrajzot mintegy meseszerűleg tárgyalja; de dicséző jellem vonásai irányának a tiszta világosság és magyarság is.

Mem rövid s nem túl halmazott, annyit ad, a mennyi épen szükséges s a tanterv megkövetel.

Az egyes történetek tárgyálásánál mindig következetesen jár el, előbb ugyanis mindig festi a kort, a melynek történelméről beszél, ad némi történelmi előzményt, aztán tárgyalja a történelmi alak életét s végül az illető alak által képviselt népek vagy népeknek, társadalmi, műveltségi, vallási stb. viszonyait.

A mű eléggé sikerült szemléltető képekkel van illusztrálva. Nyomása tiszta, olvasható. Kiállítása csinos, Gyikó Károly könyvnyomdájának terméke Mezőtúron.

Mindezeknél fogva a kezünk alatti tankönyvet, mint különösen hézag-pótló s a mellett sikerült tankönyvet a VI-ik elemi osztályba bevezetés végett, tekintve, hogy egyházkerületünknek Világtörténelmi kiadványa nincsen, az illető tanférfiak figyelmébe bátran és jó lélekkel ajánljuk.

Kapható egyik szerzőnél — Pantó Jánosnál — Mezőtúron, ára 20 krajczár.

Kajári Ferencz.

Csend és rend legyen! A kihágási büntető törvénykönyv példákban. Irta *K. Nagy Sándor*. Nagyvárad, kiadja Laszky Ármin 1897. Ára: füzve 80 kr., kötve 1 forint.

K. Nagy Sándor, kir. törvényszéki bíró, ki azon szép és igen fontos feladatot tűzte ki maga elé, hogy törvényeink ismeretét oly alakban juttassa el a nép közé, hogy ne legyen az neki idegen, hanem inkább megszeresse, megértse és megtanulja azt, a mire aztán a mesék, az apró történetek, elbeszélések alakját választotta; ki ezt a büntető törvénykönyv paragrafusaira nézve „*Bűn és bűnhődés*“, vagy a büntető törvény példákban és az állatvédő törvényekre nézve „*Ne bántsát az állatot*“ című könyveiben már meg is próbálta, s a kritika és a közoktatási, földművelésügyi és a belügyi minisztériumok ajánló leiratai szerint fényes sikerrel meg is oldotta: újabbban megjelent s fönt jelzett művével ismét igen hasznos szolgálatot tett a közérdeknek, főként pedig egyszerű népünk fiai érdekeinek az által, hogy 61 érdekesen szőtt történetekben megismerteti velünk a kihágási törvényeket úgy, hogy mire a 251 lapra terjedő érdekes könyvet végig olvassuk, a kihágási törvényeket szóról-szóra meg is ismertük. A közbiztonság megóvását célozza ezen nemes irányzatú munka, s arra törekszik, hogy tilalomfákat állítson azok elé, kik a legtöbb esetben nem rosszakaratból, hanem tudatlanságból követik el kihágásaikat. Felhívjuk ezen jó munkára t. olvasóinknak, a lelkész és tanító uraknak, a presbiteriumoknak szíves figyelmét. Nem volna annak szabad hiányoznia egyetlen kaszinó, olvasó-egylet könyvei közül, vagy egyetlen népkönyvtárból sem.

Cs. L.

Emlékeim. Kritikai és irodalmi dolgozatok. Irta dr. *Székely György*. A tiszta jövedelem a sárospataki Erdélyi János szobor-alapra fordítatik. Sárospatak. 1897.

E csinos kiállítású, 146 lapra terjedő füzet a sárospataki akadémia szorgalmas és már az irodalomban ismert nevű bölcsészettanárának korábban készült többféle aethetikai és irodalmi dolgozatait foglalja magában, egykori elődje, a nagynevű *Erdélyi János* emlékének ajánlva. E dolgozatok: Rendszeres széptan. Irta Greguss Ágost; Tompa Mihályról; Művészet és természet. Irta Cherbulicz Viktor; Munkácsy Mihály; Kazinczy Ferencz; Lipcsei tárczák; Női jellemképek Kemény Zsigmond regényeiben; a szokás; a hiúság; a becsületérzés, szégyenérzet. Az egyes darabok, habár régebbi keletűek is, eléggé érdekes és tanulságos olvasmányok s gondolkodó főről tanuskodnak. Készséggel ajánljuk a szép cél érdekében is.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kiss Áron**, tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk érdemes püspöke a lefolyt hét elején, *Balogh Ferencz* theol. tanár kísérete mellett, M.-Szigetre utazott, részt veendő a főgymnasium érettségi vizsgálatain. Ezek befejeztével 6 hétig fog a kabola-pójánai fürdőben időzni. Adja Isten, hogy teljes jó egészségben s megújult testi és lelki erővel térhessen vissza szerettei és tisztelői közé magas hivatásának folytatása végett!

— **Választások.** Az alsószabolcs-hajduvidéki ev. ref. egyházmegyének *Gróf Degenfeld József* főgondnok lemondása folytán megüresedett gondnoki székebe *Leugyel Imre* nyug. tvszki bíró, egyházkerületi tanácsbíró választott meg. Az egyházmegye kitüntető bizodalma újabb tért nyitott a megválasztott férfit ismeretes buzgóságának. Tegye Isten áldásossá az új gondnok tevékenységét s adjon neki erőt feladata betöltéséhez. — A bakonszegi első osztályú egyház *Szele György* tépei ev. ref. lelkészt választotta meg lelkészéül. A szerencsés választás folytán az egyház nagyon sokat nyert, mert lelkészi karunk egyik kiváló tagját kötötte magához, a kinek működése eddig betöltött állásában is dicsőséges volt. Legyen e tisztes állás egy újabb és magasabb lépcsőfok t. barátunk megérdemelt emelkedéséhez!

— **A debreczeni ref. főgymnasium érettségi vizsgálatai** a lefolyt hét végén fejeztettek be. A kormányképviselői minőségben megjelent *Beöthy Zsolt* egyet. tanár s országos hírv. tudós és író sokféle ünnepléssel volt ez alatt tárgya, mely részint a főiskolai gymn. tanárkar, részint a debreczeni tanári kör által rendeztetett. Az ünnepektől férfit bizonyára kellemes benyomásokkal távoztatott Debreczenből.

— **Bodosi Pál** az érdemes és közszeretben állott püspöki titkár sirja nem sokáig maradt jeltelenül. Egyik legmelegebb érzésű barátja, a kivel őt csaknem három évtizeden keresztül az egyházi munkatér közössége mellett a legbensőbb barátság füzte össze, *Tóth Sámuel*, theol. tanár s volt egyházkerületi főjegyző állítatott a kegyeletes emlékezés látható bizonyosságául diszes siremléket az érdemes férfit sirja fölé. Talán nem vétünk a kegyelet ellen, midőn annak ezt a zajtalan, de szép lélekre valló tényét e helyen feljegyezzük.

— **A debreczeni kollegium** megüresedett háznagyi hivatalát f. hó 21-én töltötte be választás útján az erre alakult bizottság, mely *Kiss Áron* püspök és gróf

Degenfeld József főgondnok elnöklete alatt a főiskolai tanári kar és a főisk. gazdasági tanács 7—7 választott tagjából állott. A 12 pályázó közül minősítvényeinek tekintetbe vételével az igazgatók által első helyre tett *Szász Gusztáv* igazgató tanító és a 8-ik helyre sorozott *Soós Lajos* segédjegyző között a szavazatok egyenlő számmal oszolva meg, a döntés az elnökségre hárult, a mely jogot a világi elnök az egyháznak engedte át, és a választás *Soós Lajosra* esett. Felettébb óhajtjuk, hogy a választás végeredményében főiskolánkra nézve szerencsésnek bizonyuljon. De nem fojthatjuk el súlyos aggodalmainkat, valahányszor azt látjuk, hogy a közérdek objektív szempontjait a közügyre nem tartozó személyes tekintetek szorítják háttérbe. A közügynek minden önzetlen barátja megdöbben az ily körös jelenségek láttára, a melyek a közlelkiismeret lazaságát ijesztő mértékben tárják fel előttünk s az ingyenes közszolgálat, a „nobile officium” legfőbb és legdrágább értékalapjának, a felelősség érzetének elhomályosulásáról, az egyéni érdekek zavaros folyamában való elhigulásáról tanuskodnak. Ismételve óhajtjuk, hogy a választás üdvös legyen főiskolánkra nézve, de épen annyira kívánjuk közéletünk tisztasága érdekében azt is, hogy e nemből utolsó legyen.

— **Tóth Sámuel-alapítvány.** Mint értesültünk, az esperesi és gondnoki kar által kezdeményezett Tóth Sámuel-alapítványra az adományok beküldése megindult. Eddig beküldötték adományaikat: Hegedüs Sándor 20 frt, Zsigó Endre 10 frt, Ritoók Zsigmond 5 frt, mezőtúri tanárok 6 frt, Ujfaluassy Béla 10 frt, Ármós Bálint 10 frt, a szoboszlói egyház gyűjtése 43 frt 95 kr.

— **Értesítés.** Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theol. facultásával kapcsolatos, theologusok és bölcsészet-hallgatók számára berendezett internatus felvételi szabályait az intézet előljárósága a jövő 1897/8. tanévre a következőkben állapította meg: a) *Theologusok* teljes tan- és ellátás-dijmentességben, legatíói kedvezményben részesülnek s részükre stipendiumok helyeztetnek kilátásba. A díjmentesség azonban szorgalomhiány és vétség esetében elveszthető, a mikor a díjmentességtől megfosztottak 2—8 frt havi díjat kötelesek fizetni. — b) *Bölcsészet-hallgatók* közül 18-an, olyanok, kik már mint bölcsészet-hallgatók egy éven át hallgattak, a facultas részére e célból nyert államszegély terhére teljesen díjmentes ellátást nyernek. Jelentkezők e számon felül is elfogadhatnak évi 150 frt rendes, illetőleg 100 frt kedvezményes díj fizetése mellett. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szept., jan., ápr.) kell fizetni, de indokolt kérelemre az intézet igazgatója havi díj fizetést is engedélyezhet. c) Kérvények a felvételért „Az ev. ref. theol. facultas igazgatóságához” Kolozsvárra intézendők és címzendők. A kedvezményért folyamodó bölcsészet-hallgatók kérvényeikhez leczkekönyvet, illetőleg érettségi bizonyítványt, adókönyvi kivonatot és családi értesítőt tartoznak csatolni, ellenben a theologusok és egyszerű felvételt kérő bölcsészet-hallgatók csupán leczkekönyvet, illetőleg érettségi bizonyítványt. A kérvények beadásának határideje *f. évi aug. hó 20. napja*, melytől számított 8 napra az Igazgatóság a folyamodókat a kérelem sorsa felől értesíti. d) A beiratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 6 forint beiratkozási díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés nem adatik. e) Az internatusba csakis protestáns ifjak vétetnek fel. Végül tudatja az előljáróság, hogy az internatusi ellátás lakásból, fűtés és világítással s étkezésből — reggeli, ebéd s vacsora — áll. Tudakozódásokra az intézet Igazga-

tósága felel. Kolozsvár, 1897. junius hó 5-én. Szász Domokos, püspök, mint elnök. Pokoly József s. k., theol. tanár, előljárósági jegyző.

— **Gróf Ráday Gedeon** a békés-bánsági egyházmegye ritka buzgóságú veterán gondnoka, Goisemben, Ischl mellett nyaral. Megemlítésre méltónak tartjuk e körülményt nem pusztán magáért a tényért, hanem azért különösen, hogy rá mutathassunk ennek a református főurnak különben jól is ismert egyházas buzgóságára, közügyeink iránt való élénk érdeklődésére, a mi kitűnik onnan, hogy lapunkat, bárhová utazik, mindenkor maga után küldeti, a ki tehát egy hétig sem maradhat anélkül, hogy egyházi közviszonyaink felől magának tájékoztatást szerezni ne igyekeznék. Sok ilyen buzgó világi emberre volna szükségünk! Isten tartsa meg azért őt nekünk még sokáig!

— **Adományok.** A ref.-kovácsházai ref. templom és lelkészlak alapja növelése céljából 1895. augusztus havában kibocsátott gyűjtőívek után a következőktől vettük az alább kimutatott adományokat: *Ev. reform. egyházak:* Cservenka 1 frt, M.-Feketehegy 2 frt, Tápió-Szele 2 frt, Szt.-Benedek 50 kr., Sukoró 1 frt, Rév-Komárom 2 forint, Göncz 50 kr., Tisza-Eszlár 50 kr., Nagy-Soronya (gyűjt.) 1 frt 82 kr., Rimaszombat 9 frt, Földes 1 frt, H.-M.-Vásárhely 20 frt, Nagy-Majláth (gyűjt.) 4 frt 10 kr., Bihar-Udvari 2 frt 28 kr. (gyűjt.), Debreczen 10 frt, Nagy-Bajom 2 frt, Kisujszállás 2 frt, Nagy-Kun-Madaras 2 frt, Borossebes (gyűjt.) 1 frt 24 kr., Vécs (gyűjt.) 2 frt 95 kr., Deés (gyűjt.) 2 frt, Kaba 1 forint, Hajdu Szoboszló 2 frt, Abauj-Vajkócz 20 kr., Szend (gyűjt.) 3 frt 39 kr., Arad (gyűjt.) 13 frt 90 kr., Búd-Szt.-Mihály 2 frt, Mezőtúr 5 frt, H.-Nánás 3 frt, Tisza-Varsolcz 50 kr., Méhtelek 50 kr., Dad 50 kr., Szentes 5 frt, B.-Sámson (gyűjt.) 4 frt, Gyulavár (gyűjt.) 14 frt 32 kr., Nádudvar 1 frt, Fogaras 2 frt, Csoknya 1 frt, Deregyő 1 frt, B.-Diószeg 2 frt, Győr 1 frt, Szikszó 2 frt, Hadráz 2 frt, Szava 50 kr., Magyaró 1 frt, Ónod 1 frt, Kún-Szentmiklós 2 frt, Csuzsa 3 frt, Szeghalom 5 frt, Déva 2 frt, Szovát 50 kr., R.-Palota 2 frt, Pacsér 1 frt, Nagybánya 1 frt, F.-Gyarmat 2 frt, Bodnár 50 kr., Látrány 50 kr., Iske 50 kr., Alsok-Sarkad 1 forint. — *Városok és községek:* Sarkad 2 forint 18 kr. (gyűjt.), M.-Csanád először 2 frt 30 kr., másodszor 3 frt 25 kr. (gyűjt.), Ambrózfalva 1 frt, Kunágota (gyűjt.) 23 frt, Nagy-Léta 5 frt 84 kr. (gy.), Nagy-Bajom 50 kr., Szentes 10 frt, Békés (gy.) 12 frt, Gyoma (gy.) 6 frt 10 kr., K.-Ladány (gy.) 1 frt 55 kr., Szeghalom (gy.) 6 frt 40 kr., Kiszács (gy.) 1 frt 50 kr., P.-Ladány 3 frt, Jászkisér (gy.) 5 frt 55 kr., Nagy-Kun-Madaras (gy.) 5 frt 84 kr., Ráczkeve 2 frt, Monor 1 frt, Nagykőrös 5 frt, Kecskemét 10 frt, Czegléd 5 frt, Madocsa 5 frt, S.-A.-Ujhely 1 frt, Tarczal (gy.) 90 kr., Mezőtúr (gy.) 5 frt, Beregszász (gy.) 15 frt 35 kr., H.-Böszörmény (gy.) 1 frt 90 kr., Hajdu-Szoboszló 1 forint, Marosvásárhely (gy.) 6 frt 90 kr., Szatmár 10 frt, Zilah (gy.) 5 frt 65 kr., Nyírbátor (gy.) 7 frt 49 kr., Kraszna 5 frt, Nagy-Majláth (gy.) 82 kr., Budapest 25 frt, Nagykároly (gy.) 9 frt 95 kr., Karczag (gy.) 17 frt 75 kr., B.-Csaba (gy.) 6 frt 80 kr., B.-Gyula (gyűjt.) 2 frt 70 kr., Nagy-Szeben (gy.) 10 frt 60 kr., Margitta 2 frt, Öcsény 3 frt, D.-Radvány 50 kr., Tisza-Füred 2 frt, Ó-Verbász (gy.) 2 frt 15 kr., Győr 10 frt, Nagykapos 50 kr., Kémer (gyűjt.) 94 kr., Szin 40 kr., H.-Nánás (gy.) 12 frt 41 kr., Dancsháza 15 kr., Makó (gy.) 1 frt 60 kr., P.-Ujlak 1 frt 16 kr., Csököl 50 kr.,

Sárkeresztúr 50 kr, Mezősass 2 frt, Sajó-Szentandrás 75 kr, Lepsény 50 kr, Hadház 5 frt, Mezőcsáth 3 frt, Mezőhegyes 5 forint, Nyiregyháza (gy.) 2 forint 10 kr, Pancsova (gy.) 1 frt 40 kr, Székely-Udvarhely (gyűjt.) 1 frt 30 kr, Debreczen város 50 forint, Öcsöd 5 forint, Kolozsvár 10 frt. — *Egyesek és testületek*: Fodor Gyula Mezőhegyes 2 frt, Vékes Sándor B.-Gyula 1 frt 10 kr, dr. Baksa Lajos H.-M.-Vásárhely 10 frt, Borotvás Dezső Makó (gyűjtés) 3 frt 26 kr, Végh Aurél Arad 5 forint, Kovács Ferenczné H.-M.-Vásárhely 10 forint, Bischitz Dávidné Budapest 10 forint, Asztalos Sándor Hódmező-Vásárhely 8 frt, Boek Róbert Battonya 5 frt, Kriston Péter Szeged 1 frt, Dús Gerő Mezőberény (gy.) 2 frt 90 kr, Karasz Sámuel (gy.) Hódmező-Vásárhely 2 frt 55 kr, Szentandrás István Mezőberény (gy.) 6 frt 70 kr, dr. Juhász Lajos Budapest 2 frt, Hoffer Adolfné Mezőhegyes (gy.) 9 frt 15 kr, Sükösd Ferenc Mezőhegyes (gy.) 1 frt 70 kr, Bodvai Pál Szeged (gy.) 7 frt 20 kr, Illyés Bálint Budapest 5 frt, Szabó Emil B.-Gyula (gy.) 8 frt 50 kr, Oláh-Károly M.-Kovácsháza 2 frt, Montág Henrik Kaszapereg 25 frt, dr. Asboth Albert Battonya (gy.) 2 frt 50 kr, Kozma Andor Budapest 1 frt, takarékpénztár Tótkomlós 3 frt, Szabadkőműves páholy Szeged 5 frt, Szabadkőműves páholy Budapest (gy.) 10 frt 99 kr, „Adria” biztosító társulat 10 forint, Nőegylet Hódmező-Vásárhely 20 frt, „Népbank” Hódmező-Vásárhely 5 frt. — *Ágostai evangélikus egyházak*: Győr 5 frt, Uj-Fazekas-Varsánd 50 kr, M.-Berény (első kerület) 1 frt és végül Juhász Antal kaszaperegi birtokos 20 forint. — Így a gyűjtőívek után bevett adományok végösszege 748 frt 43 kr, mely összegeknek átvételét midőn nyilvánosan nyugtáznám: az adakozóknak úgy, mint a gyűjtőknek jótékonyágukért és a legnemesebb ügyben tett fáradozásaikért egyházzam nevében ezennel köszönetet mondok. Fölemlítem ezuttal azt is, hogy egyházunk 2500 darab sorszámozott gyűjtőívet bocsátott ki, melyből azonban a mai napig csupán 900 darab érkezett vissza, részint adományokkal, részint anélkül. Felkérem azért azokat, kiknél gyűjtőíveink hevernek, hogy az íveket, ha másként nem lehet, adományok jegyzése nélkül is szíveskedjenek hozzám eljuttatni. Legvégül legyen szabad ama reményemnek adni kifejezést, hogy a gyűjtőív tartó protestáns közönségnél kérő szavaink nem találnak siket fülekre, hanem ki-ki igyekszik szíve jó indulata szerint követni az irgalmas samaritanus példáját s továbbra is kész örömmel siet egyházunk testén nagyon is sok helyen feltűnedező s közösen érzett egy-egy seb bekötésére. Ref.-Kovácsháza, 1897. évi február 20 án. Nagy Károly, ev. ref. lelkész.

— **Előfizetési díjjal hátralékban levő olvasóinkat tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek *mielőbb* beküldeni a kiadóhivatalhoz.**

Pályázati hirdetés.

A h.-nánási ev. ref. hat osztályu gymnasiumban két rendes tanári tanszékre hirdettetik pályázat, melyekre

a) a *német-magyar*, vagy a *latin-német*, esetleg a *magyar és latin nyelvből*,

b) a *mennyiségtan és rajzolómérktanból*, esetleg a *mennyiségtan és természettanból* képesített protestáns egyének pályázhatnak.

Kik képesítve vannak a tornatanításra is, a miért természetesen külön tiszteletdíj járna, előnyben részesülnek.

Fizetés: 1200 frt, melyből 200 frt lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Ha okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is; ez esetben a fizetés 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintetik.

A kivánt oklevéllel bíró egyének egy évi sikeres működés után állandósíthatnak, a midőn az orsz. tanári nyugdíjintézetnek is kötelezett tagjai leendenek.

Nem okleveles egyén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre választatik; de ha ez idő alatt a kivánt tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben mint rendes tanár állandósíthatatik. Végre, ha okleveles, de nem a kiirt szakokból képesített egyén választatnék meg, az szintén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1200 frt lesz.

A megválasztott egyén állomását f. évi augusztus végén, legkésőbb szeptember 1-én elfoglalni köteles, s ha családosa 40 frt, ha pedig nőtlen, 15 frt költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomásától 3 év letelte előtt bármilyen okból megválnak, visszatéríteni tartozik.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető okmányokkal, végül orvosi bizonyítvánnyal felszerelve *f. évi július 8-ig* bezárólag az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők.

H.-Nánás, 1897. junius 15.

Benkő Lajos,
lelkész-elnök.

2—2

Kállay Imre,
főgondnok.

Pályázati hirdetés.

Tisza-Kürt jász-nagykun-szolnokmegyei községben az ev. ref. nagyobb *fitanító, kántororgonista* és a kisebb vegyes iskola *tanítói állomásra* pályázat hirdettek.

I. Kántortanító fizetése: tisztességes lakás, készpénz, szántó föld egy hold szőlő, búza, árpa és stólaban mintegy 550—600 frt.

Kötelessége a III—VI. vagy más osztályoknak vezetése tanterv szerint; kántori teendők végzése, kanonika órákon és lelkész akadályoztatása esetén predikálás, legátusok ellátása külön díjért. Tanítványok száma 50—60. Ének próbák közbeeső vasárnapokon. Megjelenőknek előny.

II. Vegyes iskola tanító fizetése: tisztességes lakás; állami és községi segélyből 400 frt évnegyedi előleges részletekben.

Kötelessége az I—II. vagy más osztályok vezetése tanterv szerint; templomi és irodai teendőkben segédkezés. Mellékjövedelemre számíthatnak.

Kérvények mindkét állomásra *augusztus 1-ig* beadandók

Szük Károly,
lelkészhez.

Pályázat.

Az állami segélyben részesülő *mezőtúri* ev. ref. főgymnasiumban egy *class. philologiai* tanszékre pályázat nyíttatik.

A rendes tanári szék javadalmazása 12 s-
fizetés, 200 frt lakbér és öt ízben emelkedő rts
ötödéves korpótlék évnegyedi előleges részletekben.

Van az intézetnél három 1300, két 1400, két 1500,
három 1600 frt törzsfizetéssel díjazott tanszék, melyekre
az előléptetés alkalomadtán történik.

Pályázhatnak ref. vallású, a megjelölt tanszékre
képesített okleveles rendes tanárok vagy tanárjelöltek.
A megválasztott rendes tanár egy próba-évi szolgálat
után állandósíttatik s ekkor az országos tanári nyugdíj-
intézetnek jogos és kötelezett tagja lesz. Ha okleveles
tanár nem jelentkeznék, helyettes tanár fog választatni,
kigek alkalmazására nézve az 1883. XXX. t. cz. 30. §.
irányadó. Fizetése 800 frt.

A pályázók, életkorukra, egészségükre, vallásukra,
végzett tanulmányaikra, képesítésükre, eddigi szolgálata-
tukra és hadkötelezettségükre vonatkozó okirataikat az
alólírott elnökséghez *f. évi julius hó 15-ig* küldjék be.

A megválasztott tanár hivatalát f. é. augusztus
végén tartozik elfoglalni.

Mező-Túron, 1897. junius 17-én.

Dr. Ádám Sándor,
főgondnok.

Lukács Dániel,
az egyháztanács lelkész elnöke.

Pályázat.

A *kisujszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgym-
nasium igazgató tanácsa a *történet—latin* tanszékre
pályázatot hirdet.

Pályázhatnak ev. ref. vallású, a kijelölt tanszakra
képesített okleveles tanárok, vagy tanárjelöltek. A meg-
választott az orsz. tanári nyugdíjintézetnek köteles
tagja lesz.

A rendes tanár fizetése: 1200 frt törzsfizetés,
200 frt lakpénz az egyházi pénztárból havi előleges
részletekben és 4 ízben 50—50 frt ötödéves korpótlék.
Az államsegély már folyamatban levő ügyének végleges
rendezése után a tanári fizetések 1600 frt-ig terjedő
fokozattal állapíttatnak meg és a korpótlék 100 frtra
emelkedik.

Oklevéllel nem bíró tanárjelölt helyettes tanáru-
l alkalmaztatik 800 frt évi fizetéssel, szintén havi részle-
tekben előlegesen kiszolgáltatva.

A keresztlevéllal, tanári képesítő, oklevéllel, szol-
gálati bizonyítványokkal, hadkötelezettségi viszonyok
kitüntetésével felszerelt pályázatok *f. évi julius hó 25.
napjáig* a főgymnasiumi igazgató tanácshoz intézve,
alólírt elnökhöz küldendők be.

A megválasztott okleveles tanár egy évi sikeres
működés után fog állandósíttatni; hivatalát f. év szept.
hó 1-ső napján tartozik elfoglalni.

Kisujszálláson, 1897. junius 23.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész, igazg. tan. elnök.

Pályázat.

A *kisujszállási* ev. ref. egyház népiskolájában pá-
lyázatot hirdet.

1. A fiu-iskolában egy *kisegítő tanítói állásra* az
1897/8. tanévre, melylyel a III. és IV. osztály tanítása
van összekötve, évnegyedenként az egyház pénztárából
előre fizetendő 400 frt törzsfizetés, 50 frt lakbér java-
dalmazással.

2. Négy osztályú leányiskolában egy *kisegítő tanítói
állásra* az 1897/8. tanévre, melylyel az I. és II. osztály
tanítása van összekötve, az első pont alatt megjelölt
javadalmazással.

Pályázhatnak okleveles ev. ref. vallású tanítók vagy
tanítóképezdei tanfolyamot végzett tanítójelöltek.

A pályázati kérvényekhez, — melyek *f. év julius
hó 20. napjáig* alólírott iskolaszéki elnökhöz küldendők —
csatolandók lesznek, az életkort, vallást, képesítést,
netalán eddigi alkalmazást igazoló okmányok.

Az állomás a tanév folyama alatt el nem hagyható,
f. év szeptember 1-ső napján elfoglalandó.

Kisujszállás, 1897. junius 17-én.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

TARTALOM-JEGYZÉK: A dolog summája. Eröss Lajos. —
Szász Gerő lemondása. Ferenczy Gyula. — T a n ü g y: A hatá-
rozók rendszere középiskolai magyar nyelvtanításunkban. —
Felekezeti szakfelügyelet népiskoláinkban. Felsővégesi. — K ö z-
é l e t ü n k: Lelkészi beigtatás Hódmező-Vásárhelyen. Bányai
József. — A debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola záró ünne-
pélye. a. a. — Ertesítés a nagyvárad ev. ref. internátus meg-
nyitásáról. — A „Nagy József-alapítvány.“ Marjai Péter. —
Legyünk igazságosak! Técsy József. — Nyílt kérdés. Farkas
Kálmán. — T r o d a l o m. — K ü l ö n f é l é k. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.